

DISSERTATIO THEOLOGICA
DE
SATANA
FVLGVRI RITV
LAPSO DE COELO

AD LVCAE C. X. v. 18.

QVAM

AVSPICIIS DIVINIS

ET

SVMME VENER. COLLEGII THEOLOG
IN ACADEMIA LIPSIENSI
AVCTORITATE

IN

SOLEMNI PANEGYRI DOCTORALI

D. XXVII. APRIL. A. clb Idc XXIV.

EXHIBVIT

L. GEORG. PHILIPP. OLEARIVS

VTRIVSQUE LINGVAE PROF. PVBL.

ET MAL. PRINCIP. COLLEGII COLLEGA.

LIPSI AE,
LITERIS IMMANVELIS TITII.

DISSERTATIO THEOLOGICA
DE
SATANA
FVLGVRI RITV
LAPSO DE COELO

AD LVCAE C. X. v. 18.

QVAM

AVSPICIIS DIVINIS

ET

SVMME VENER. COLLEGII THEOLOG
IN ACADEMIA LIPSIENSI
AVCTORITATE

IN

SOLEMNI PANEGYRI DOCTORALI

D. XXVII. APRIL. A. cId Idcc XXIV.

EXHIBVIT

L. GEORG. PHILIPP. OLEARIVS

VTRIVSQUE LINGVAE PROF. PVBL.

ET MAI. PRINCIP. COLLEGII COLLEGA.

LIPSI AE,
LITERIS IMMANVELIS TITII.

DISSERTATIO THEOLOGICA

SATANA

EVANGELIS RITV
LAPSO DE COELO

AD LINGVAM C. K. C. 18.

Q. V. A. M.

AVSTRIAE DIVINIS

ET

SVMME VENER. COLLEGI THEOLOG.

IN ACADEMIA LITIS

AVCTORITATE

IN

SOLLENNI PANEGYRI DOCTORALI

D. 1771 APRIL 1. 4. 1771

EXHIBUIT

L. GEORG. PHILIPP. OLEARIUS

ATRASSOVE LINGVAE PROF. PUBL.

ET MAJ. PRINCIP. COLLEGI

L. 1771

LITTERIS IMMANUELIS TITII

DE
SATANA FVLGVRIS RITV
LAPSO DE COELO.
DISSERTATIO THEOLOGICA.

I.

Vanta fit potestas infernalis genii, sub quam genus humanum per peccatum siue discesionem a Deo infelicitur eheu! redactum fuit, nemo satis intellectu assequi potest, nisi ipse Spiritus Dei miseris mortalibus, beneficio luminis reuelationis diuinitus factae, hac in parte oculos mentis aperiat. Etenim quamuis non solum quotidiana experientia, verum etiam omnium historiarum monimenta, hac de re, satis certa et copiosa testimonia perhibeant, ita vt orbem vniuersum peruagata sit notitia lapsus angelorum, nec non deceptionis primorum hominum, per primarium eorum antesignanum factae, quae est genuinus fons et vera scaturigo omnium malorum mundum, instar diluuii, inundantium: tanta tamen eius est potentia et astutia, vt, postquam nefanda ipsius tyrannis, quam ante Christi aduentum inter homines palam et crudelissime exercebat, feliciter euersa et sublata fuit, iam hisce vltimis temporibus, quibus illusores, Deum omniaque diuina irridentes, insurrecturos esse Seruator eiusque Spiritus disertis verbis praedixerunt, rem alia via aggressus, tanta efficacia in hominibus incredulis operetur, vt existentiam atque operationes omnium malorum spirituum penitus negent, ac in eo maximam gloriam et singularis sapientiae laudem positam esse falso sibi persuadeant, suam-
A que

que sententiam falsissimam tanta animi ferocia propugnent, et contrariam verissimam tam acriter perstringant, et haud aliter in hoc negotio se gerant, ac si rerum existentia ex ipsorum cerebro, phantasmatibus et cerebrosa sapientia, an stultitia? (nam ex DEMOSTHENIS sententia πολλῶν τὸ σοφὸν ἡλίθιον ἐστὶ) vnice pendeat. Qui homines quamuis auctoritatem Scripturae S. pro egregia scilicet impii sui animi fortitudine repudiarent, turpissimi tamen erroris facile conuinci poterant, nisi omnem sanam rationem, omnemque fidem Historicam penitus abiicerent; cum teste PLVTARCHO saepissime talia contingant in orbe terrarum, quae nullo pacto explicari possunt, nisi Daemones inter Deum et homines medii statuatur, in quos referrentur ea, quae neque vires humanas efficere posse constat, et quae cum maiori, quam humanae potestati, adscribere necesse sit, sed alia ratio prohibeat, ne referantur in optimum Deum, similesque eius Spiritus alios bonos, tali potestati tribuantur, quae tametsi superet humanam facultatem, res editae tamen testentur, eam neque Deum esse, neque mentem puram diuinamque auctoritatem: ad quae signa maioris quam humanae potestatis, PLVTARCHVS referre non dubitat in primis ipsam diuinationem, praeterea fascinationes, vexationes corporum, aegritudines iniectas, pluraque alia nemini non nota, quae tamen signa sint potestatis improbae, quod cum raro beneficio homines affecerint, tum vero modus ipse ratioque prophetandi naturam inquinatam declarauerit. Cum vero haec Satanae potestas, vti iam diximus, per Christum debellata fuerit, in hoc ipsum argumentum in praesens paulo penitius inquirere visum fuit, et quidem fundamenti loco substernere decrevimus verba Seruatoris optimi, quae legimus Luc. X. 18.

ΕΙΠΕ ΔΕ ΑΥΤΟΙΣ. ΕΘΕΩΡΟΥΝ ΤΟΝ ΣΑΤΑΝΑΝ,

Plutarch. de
def. oracul.
conf. Augu-
stin. Steuchus
Eugubin.
l. VIII. c. 37.

FVLGVRI RITV LAPSO DE COELO. 9

NAN, ΩΣ ΑΣΤΡΑΠΗΝ ΕΚ ΤΟΥ ΟΥΡΑΝΟΥ ΠΕ-
ΣΟΝΤΑ, i. e. IPSE AVTEM DIXIT EIS: SPECTA-
BAM SATANAM FVLGVRI RITV LAPSVM DE
COELO.

II. Quod si vero hunc textum rite intelligere cupia-
mus, omnino ante omnia, ad occasionem horum verborum
et antecedentia, paulo penitius nobis attendendum erit.
Nimirum designauerat Dominus praeter Apostolos suos,
etiam alios septuaginta, qui Euangelium per Iudaeam an-
nunciarent, eosdemque miraculosa Daemonia eiiciendi, nec
non quoscunque morbos curandi potestate, instruxerat.
Quos septuaginta emissos arbitratur Doctissimus LIGHT-
FOOTVS, *cum iam instaret festum Tabernaculorum, resta-*
retque medietas anni ad Christi mortem. In qua temporis Lightfoot.
intercapedine notio-rem se fecerit Christus, et per horum Opp. T. II.
praedicationem, et quidem in persona sua atque professione Hor. Hebr.
sui, quam fecerat ante. Isti igitur designati septuaginta di- ad h. l. p. III.
scipuli, rebus suis ex animi sententia feliciter peractis, ad Do- 519.
minum Iesum reversi, narrant res gestas pleni gaudio, λέγον-
τες, Κύριε καὶ τὰ δαιμόνια ὑποτάσσεται ὑμῖν ἐν τῷ ὀνόματι σου. Do-
mine, etiam daemonia nobis per tuum nomen subiiciuntur.
ad quae regeffit Iesus verba nostra iam adducta: *Spectabam*
Satanam fulguris ritu lapsum de coelo.

III. Primarium igitur *subiectum*, de quo sermonem
Iesus noster hic instituit, dicitur Σατανᾶς, quae vox ratione
originis est Hebraea, et notat *aduersarium, inimicum.* Ita
ORIGENES: 'Ο δ' Εβραίων διαλέκτῳ Σατᾶν, καὶ ἑλληνικώτερον Origen. I. VI.
ὑπό τινῶν ὀνομασθεὶς Σατανᾶς, μεταλαμβάνόμενος εἰς ἑλλάδα Φω- contra Celsum
νήν ἐστὶν ἀντικείμενος. p. 306.
Ceterum Satan Hebraea lingua dictus
et a quibusdam forma magis Graecanica nominatus Sa-
tanās, significat aduersarium, ut adeo fallatur IVSTINVS

Martyr, Vir quidem sanctissimus, sed Hebraicae literaturae non satis gnarus, vnde nescio quam opinionem sibi finxit, circa huius vocis originem, quam compositam existimat.

Iustinus Mar-
tyr in Dialo-
go cum Thry-
phoneludaeo.
p. m. 331.

Eius verba haec sunt: Ὑπὸ τῷ Ἰησοῦ σατανᾶς προσηγόρευται, ὄνομα ἐπὶ τῆς προέξεως ἧς ἐπραξε σύνθετον κτησάμενον αὐτὸν μνηύων· τὸ γὰρ σατὰ τῇ Ἰσρααίων καὶ Σύρων φωνῇ, ἀποσάτης ἐστὶ τὸ δὲ νᾶς ὄνομα, ἐξ ἧς ἡ ἐρμηνεία ὄφιν ἐκλήθη, ταῦτόν ἐστι σατὰ τῇ Ἑβραίων ἐρμηνευθείσῃ φωνῇ· ἐξ ὧν ἀμφοτέρων τῶν εἰρημένων, ἐν ὀνόματι γίνεται Σατανᾶς. i. e. A Iesu Satanas appellatur, nomen cum rebus ipsis, quas egit, congruens, indeque compositum, obtinere indicante. Nam Sata, Iudaeorum et Syrorum voce, Apostata et desertior est, nomen autem Nas, vnde interpretatione etiam serpens vocatur, idem est quod sata, Hebraeorum expositum sermone. Ex quibus utrisque unum compositum fit nomen Satanas. Quam sane explicationem linguae Hebraeae peperisse ignorantiam satis certum est, cum neque sata sed satan significet Rebellem vel apostatam, neque nas, uti IVSTINVS vult, sed nachasch, notet serpentem, adeo ut plane falsum sit, sata et nas vnum idemque significare; sed non solum in hoc casu, verum etiam alias saepissime, imperitia linguae Hebraeae ad huiusmodi Etymologias Patres deduxit, quod pluribus exemplis comprobari posset, si res huius esset loci.

II. Sam. XIX.
v. 22.

IV. Progredimur potius ad significationem vocis Σατανᾶς inquirendam, ubi jam antea observauimus, ratione etymologiae vocem *Satanae* esse appellatiuam, quae notet aduersarium quemcunque, Calumniatorem, Accusatorem Mendacem, quo sensu non solum DAVID: Quid mihi & vobis, filii Zeruiæ, *cur euaditis mihi hodie in Satan?* verum etiam Seruator Petrum *Satanam* appellabat, eo quod consilio ac voluntati Dei de passione Christi aduersabatur, sed reiectus a Christo his verbis:

ὑπά-

ὑπάγε ὀπίσω μὲ Σατανᾶ, *abi pone me Satana.* Sed talem Sa-Matth. XVI.
 tanam in nostro textu intelligi, nemo, nisi forsitan Bek- v. 23.
 kerianis praeiudiciis fasciatus, temere sibi persuaderi pa-
 tietur, id quod ex sequentibus abunde patebit. Obserua-
 mus igitur porro, idem nomen ἰσῶ, apud Hebraeos, mali-
 gno isti spiritui, qui bonus sanctusque creatus initio pu-
 rissimam illam originem non seruauit, frequenter tribui
 διὰ τὸ ἀντικεῖσθαι τῷ ἀγαθῷ *propterea quod aduersetur bono,*
 vt BASILIVS M. et DIONYSIVS ALEXANDRINVS lo-^{Basil. M. Orat.}
 quuntur, vel ἐκ τῆ Θεῷ καὶ ἀνθρώποις ἀντικεῖσθαι, *ex eo quod*^{quod Deus}
Deo et hominibus aduersetur, vt CAESARIVS loquitur. Ita^{non fit Au-}
 occurrit in hoc insigni apud ZACHARIAM loco: *Et osten-*^{Dionys. Ale-}
dit mihi Iehosnam sacerdotem magnum, stantem coram An-^{xandr. Cat.}
gelo Jehouae: et Satan stabat ad dexteram eius, vt aduersa-^{in c. II. Iobi.}
retur ei. Neque alius est ἰσῶ, cuius in IOBI Historia^{Caesar. Dial. I.}
 non semel fit mentio, quo sensu nomen Σατανᾶς apud^{Interrogat. 44.}
 sacros scriptores Graecos itidem usurpatur, ita MAT-
 THAEVS refert, Ἰησοῦς ἀνήχθη εἰς τὴν ἐρήμον ὑπὸ πνεύμα-^{Matth. IV. 1.}
 τος, *πειραδιῆναι ὑπὸ τῆ Διαβόλου, Iesus subductus fuit in desertum*
a Spiritu, vt tentaretur a Diabolo: At eidem illi Diabo-
 lo IESVS dicit: ὑπάγε Σατανᾶ, *Abi Satana.* Sata-
 nas autem appellatur Diabolus, quia non satis habet Deo
 aduersari in executione omnium consiliorum gratiae, quae
 respiciunt salutem hominis miseri obtinendam in Christo,
 verum etiam ea calumniatur, tanquam cum iustitia et san-
 ctitate Dei pugnantia. Vti quoque ab initio, homine ad-
 huc in statu integritatis constituto, Deum optimum Maxi-
 mum malitiosissime calumniatus est, ac si mera inuidia du-
 ctus de arbore vetita comedere Protoplastis interdixisset.
 Hinc recte IVSTINVS MARTYR. ὃν Διάβολον αἱ θείαι γρα-^{Iustinus M.}
 φαὶ καλεῖσιν, ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτῆ πρὸς τὸν ἄνθρωπον Διαβο-^{Paraenet. p. 28.}
 λῆς, ταύτης τῆς πρῶσηγορίας τυχόντα. *quem Diabolum diuinæ*

vocant scripturae a prima sua aduersus hominem calumnia et criminatione, appellatione huiusmodi illi imposita. Nec solum calumniatur Deum apud Homines, sed etiam Homines apud Deum, et Homines inter se ipsos, id quod

Chrysoſt. Ho-
mil. II. in II.
ad Cor.

Theophylact.
in C. IV. Matt.

Cic. I. de Le-
gibus c. 16.

Hierocl. Com-
ment. ad aur.
Carm. p. III.
128.

CHRYSOSTOMVS exprimit his verbis: Διαβόλον αὐτὸν κα-
λεῖ, ἐπειδὴ καὶ Θεὸν πρὸς ἀνθρώπους διαβάλλει, καὶ ἡμᾶς πρὸς
Θεὸν, καὶ πάλιν ἡμᾶς αὐτὰς πρὸς ἀλλήλους. quin etiam Teste
THEOPHYLACTO τὴν ἀρετὴν διαβάλλει πρὸς ὑμᾶς, ipsam
virtutem apud nos calumniatur, quod facit haud raro Vi-
ros integerrimos ac piissimos pro sycophantis, sophistis,
Haereticis, per instrumenta et emissarios suos traducendo,
vt hac ratione perditis hominibus persuadeat, omnem pie-
tatem esse rem fictam, simulatam, meramque hypocrisin,
quin imo per eosdem suos nuncios, quales sunt Epicu-
rei, Hobbesiani, Spinozistae, palam docendo, nihil esse natu-
ra honestum vel turpe, quin virtutes et vitia esse somnia
et opiniones, hominum simplicium et stultorum causa ex-
cogitatas, vt vel hac ratione intra limites contineantur,
cum tamen *haec*, teste CICERONE, *in opinione, non natu-
ra posita existimare dementis sit.* Ita vt hisce falsis doctri-
nis infatuet sectatores suos, ipsorum mentem excoccet, et
naturale quoque lumen ac iudicium in ipsis extinguat, vt
sub praetextu insignis sapientiae credant turpissimis men-
daciis. Nam quoniam Deum relinquunt, Deus permittit,
vt efficacissimi errores ipsis immittantur, quibus ceu laqueis
ac catenis in aeternam trahuntur perniciem, id quod eti-
am Pagani agnouerunt, sic enim HIEROCLES: ἡ ψυχὴ δ'
κατὰ Θεὸν διακείμενη πρὸς τὸ ἄθεον καὶ σκοτεινὸν εἰκὴ καὶ ὥς ἔτυ-
χε φέρεται, ὅτε τῆς μόνης τῶν καλῶν εὐδαιμονίας, ἢ καὶ Θεὸς ἀπο-
πεσῆσα. *Animus, qui non secundum Deum se habet, in Athei-
smum et tenebras temere fortuitoque fertur, mente atque Deo,
sola nempe bonorum regula, excidens et destitutus.*

V. Hinc Satanas alibi dicitur Κοσμοκράτωρ, τῷ σκότειν Ephes. VI. 12.
τῷ αἰῶνι τέττα mundipotens tenebrarum huius seculi. Nam
vti Christi regnum est regnum lucis, in quo versantur
fideles eius ac pii, et sub Servatoris sui signis militant, et
Satanam eiusque membra pro virili impugnant: sic Satanae
regnum est regnum tenebrarum, in quo principatum te-
net, et sub cuius auspiciis omnes infideles ac impii stre-
nue nauant operam, qui in ipsis, vt υἱοῖς τῆς ἀπειθείας i. e.
filiis incredulitatis, operatur, ac in tenebris et vitiis ipsos ca-
ptivos detinet, et secundum voluntatem suam, quocun-
que lubitum est, impellit: aequè minus enim ac bonus Dei
Spiritus, malus Spiritus est otiosus, sed quemadmodum bo-
nus Spiritus operatur in suis affeclis veritatem, iustitiam,
sanctitatem ac omnes virtutes, ipsorum nimirum intelle-
ctum diuina luce collustrat, et voluntatem sanctificat; Sic
e contrario Satanas operatur in suis membris vitia et tene-
bras. Nam vti fideles *reuelata facie gloriam Domini spe-* II. Cor. III. 18.
culantes, in eandem imaginem transformantur, a claritate in
claritatem, tanquam a Domini Spiritu. Ita Deus huius se- II. Cor. IV. 4.
culi excoecauit mentes infidelium, vt non fulgeat illis illumi-
natio Euangelii gloriae Christi, qui est imago Dei. Vbi
PAVLVS per Deum huius seculi itidem Satanam intelligit.
Eadem ratione, obseruante GROTIO ad h. l. PORPHYRIVS
de malis Daemonibus agens loquitur: ἡ πρεσβυτέρα αὐτῶν δύ-
ναμις δοκεῖ Θεὸς εἶναι μέγιστος, *Potentia, quae ipsis praeest, vide-*
tur Deus esse maximus. Ita enim tanquam si Deus esset, ho-
minibus imperat, et idolorum cultus ad ipsum redit. Dixit
autem eum Deum seculi siue mundi huius, sicut Christus Io. XII. 31.
Principem mundi huius, propterea quod maxima pars mor-
taliū sub eius potestate ac Dominio sit constituta, nam
ὁ κόσμος ὅλος ἐν τῷ πονηρῷ κεῖται, *totus mundus in malo iacet,* I. Io. V. 19.
vbi voce τῷ πονηρῷ, sine dubio ipsum Satanam designat, quia
in

in antecedentibus diserte etiam Diabolus ὁ πονηρὸς appellatur, et praeposito articulo τῷ, haud obscure ad antecedens respicitur; deinde quia per antithesin, ut videtur, praemisit: *Scimus quod ex Deo sumus.* Sicut enim non solum ex Deo, sed et in Deo et Christo esse vel manere dicitur, qui in Deum et Christum credit, Deum et Christum amat et praecepta eius obseruat: ita ex et in Diabolo esse, siue iacere mundus dicitur, cum mendaciis eius et fraudibus credit, ipsum et opera eius, id est, peccata amat, et voluntatem ipsius filii instar facit. Diabolus autem dicitur Deus eodem modo, quo

Phil. III. 19. Venter hoc nomine insignitur, quia Dei vice colitur, et pluribus hominibus, uti iam audiuius, longe lateque imperitat, nam iuxta prouerbiū vñ tritum: οἱ πλείους κακοὶ, *plures sunt mali*, et teste PLVTARCHO: Πᾶσα φύσις ἄλογος καὶ θηριώδης τῆς τῷ κακῷ δαίμωνος γέγονε μοίρας, *omnis brutata et belluina natura malo genio iure debetur.*

Plutarch. de
Isid. et Osir.
T.II.p.m.380.

Apoc. XII.

VI. Eandem ob causam alibi, a Spiritu S. dicitur ὁ δράκων ὁ μέγας, ὁ ὄφις ἀρχαῖος, ὁ καλέμενος Διάβολος καὶ ὁ Σατανᾶς ὁ πλανῶν τὴν οἰκωμένην ὅλην. i. e. *Draco ille magnus serpens ille antiquus, qui Diabolus et Satanas appellatur, qui totum orbem decipit.* Quibus verbis ad Historiam seductionis Paradisiacae respici extra controuersiam positum est, utpote ex qua constet, Satanam ad hanc deceptionem perficiendam serpente ceu organo abusum fuisse. Equidem me non praeterit, varias explicationes eiusdem Historiae a Veteribus ac recentioribus in medium allatas esse, quibus singulis recensendis, ac spuris conuellendis, multis immorari, instituti nostri ratio non fert. Illud in hoc negotio non possumus non mirari, VITRINGAM doctissimum ceteroquin interpretem asserere, hanc phrasin, qua Satanas Serpens antiquus dicitur, non propheticam, sed Kabbalisticam esse; annon enim Moses, a quo ex ipsius VITRINGAE sententia

Vitringa in
Comm. ad h.l.

Sata-

Satanas allegorice שָׂטָן *serpens* dicitur, fuit Propheta? et annon ipse VITRINGA ad Es. c. XXVII. v. 1. ubi JEHOVA minatur: se visitaturum esse gladio suo duro illo, et magno, et valido, super Leuiathanem serpentem rectum, et super Leuiathanem serpentem sinuosum, et interfecturum Draconem, qui est in mari, fateri necesse habet: Satanam omnino in explicatione horum verborum excludi non posse, et vt taceamus, IOANNEM quoque ex spiritu Prophetico Apocalypsin scripsisse, annon VITRINGAM ipsum agnoscere oportet, hanc phrasin non fictam primum a Iudaeis, circa aetatem Christi, sed dudum ante receptam in scholis sanctorum hominum, Doctrinae Prophetarum tenacium. Quod si vero haec phrasis non solum a Prophetis vsurpata fuit, sed etiam in scholis sanctorum hominum, Doctrinae Prophetarum tenacium, vixit, cur non Prophetica appellari queat, ego quidem nullo modo perspicere possum. Neque hac ex parte VITRINGAE sententiae subscribere possumus, dum cum MOSE AMYRALDO communem fere opinionem reiicit, ac negat: Satanam serpente vsum esse organo vel instrumento, quin potius eundem allegorice tantum serpentem dici existimat, ita ut nullus serpens animans, sed solus Satanus, in hac seductione adfuerit. Sed hoc non admitti posse, vti iudicat Summe Rev. D. BVDDEVS, vel inde constat, quod quaedam de serpente hocce commemorantur, quae in Diabolum non quadrant. Dicitur enim serpens callidissima fuisse omnium bestiarum agri. Quis vero Diabolum inter bestias agri retulerit? et quis Diabolum intelligat, cum haecce à Deo in serpentem poena statuitur: *Super ventre tuo gradieris, et puluerem comedes, omnibus diebus vitae tuae.* Neque video, quid obftet, cur Diabolus non ab instrumento, quo vsum est, denominari potuerit, cum in tota hacce scena Diabolus et serpens

Buddeus in
Th. Dogm.
P. 798.

naturalis coniunctim egerint, et vnam velut personam constituerint, vnde quoque mirum non est, in poenae denuntiatione quaedam ad cacodaemonem spectare, quaedam autem ad serpentem naturalem, cum et alias notum sit, poenas, vt detestatio scelerum tanto magis declaretur, ad instrumenta eorundem, bruta et res inanimatas redundare solere. Saltem ab hac sententia, quod Diabolus ab instrumento seductionis serpens et Draco appelletur, discedendi causa nulla est, donec melior eiusdem appellationis ratio allata fuerit, id quod a VITRINGA nusquam praestitum videmus. Ille igitur magnus Draco, antiquus serpens, qui est Diabolus et Satanas, dicitur *πλανᾶν τὴν οἰκουμενὴν ὅλην, totum decipere orbem*, quod non solum protoplastos, et cum ipsis totum genus humanum ad defectionem à Deo seduxerit, verum etiam adhuc hodie id sedulo agat, et vsque ad consummationem seculi id strenue operam daturus sit, vt hominum corrumpat iudicia, in negotio religionis, falsisque illos deludat ratiociniis, et incendat in scelera et libidines. Quae tamen effecta, vti recte hic iudicat VITRINGA, expectari omnia nequeant ab vno, licet potentissimo, spiritu: quin potius cogitandum est, Diabolo Principi Daemonum hic tribui, quae ipse *ὁ ἀρχὼν τῆς ἐξουσίας τοῦ αἵρος*, suorum opera satellitum, spirituum eiusdem animi et consilii, efficit.

Eph. II. 2.

Marc. III. 26.

Io. VIII. 44.

1. Io. III. 8.

VII. Per Satanam igitur, in loco nostro, non solum Principem Cacodaemonum, sed vna cum ipso vniuersam Diabolorum colluuiem innui, certissimum est; quemadmodum eodem sensu à Seruatore vsurpatur, καὶ εἰς ὁ Σατανᾶς ἀνέστη ἐφ' ἑαυτὸν καὶ μεμέρισαί. Si Satanas insurrexit et dissidet aduersus semet ipsum &c. quo sensu etiam vox Διᾱβόλος omnes angelos malos simul significat, nam quod Seruator dicit: *Diabolum non stetisse in veritate, quin etiam Diabolum*

lum peccasse ab initio, scilicet creationis, non diu admodum, postquam creatus erat, hoc ipsum PETRVS et IVDAS in II. Petr. II. 4. multitudinis numero eloquuntur, de angelis, qui peccarunt, et Iud. ep. v. 6. principatum suum non seruarunt. Vnde patet, vanissima esse somnia BEKKERI, et qui huic facem praetulerunt, DAILLONII, Theologi Galli, inter Anglos, post expulsam ex Gallia religionem reformatam, aliquandiu in exilio cominorati, et BIDEELLI Angli, hominis ad furorem vsque Sociniani, qui nonnisi vnum esse Diabolum delirarunt, in primis ad dicta huiusmodi, qualia antea citauimus, prouocantes, quibus Diaboli, in singulari numero, mentio facta est. Sic vltimo loco dictus IO. BIDELLVS abutitur parabola Marc. IV, 15. vbi Seruator dixerit: Satanam venire immediate, (ita Bidellus sua lingua loquitur *immediatly*) et auferre sermonem seminatum in cordibus illorum. Supponamus iam, inquit BIDELLVS, semen verbi seminatum in decies mille locis, tempore vno, prout euenit singulis diebus Dominicis, quomodo potest Satan, quem aduersarii negarunt esse omnipraesentem, venire, et immediate rapere verbum ex cordibus maximae partis auditorum. Addit et alia loca, quae videri queant omnipraesentiam spiritus immundi euincere, eo consilio, vt argumentum orthodoxorum, quod ab omnipraesentia Spiritus S., pro diuinitate eiusdem adstruenda, arcessunt, destruat. Sed bene ad haec respondet CLOPPENBVRGIVS, in confutatione huius Sociniani: falsum suppo- Cloppenburg. T. II. opp. p. 495. nere Pneumatomachum: scimus nonnunquam definite vnum illum nominari Satanam vel Diabolum, qui reliquorum censetur caput et Princeps v. gr. Matth. XXV, 41. at pernegamus, hoc vel perpetuum esse, vel vt plurimum occurrere in scriptura. Afferimus autem, vt plurimum usurpari nomen Diaboli, vel Satanae, indefinite, vt significet scriptura ex malis Angelis vnumquemlibet, siue solum, siue

siue cum sociis, siue in uno, siue in pluribus locis grassantem. Probamus assertionem nostram expressissimis scripturae locis; Matth. XII. 26. ita loquitur Christus: *Si Satanas Satanam eiiciat, aduersus se ipsum diuisus est.* ἐφ' ἑαυτὸν ἐμερίσθη. Nae ille nihil intelligit, qui non videt, intelligendum Satanam alium atque alium, vt haec sit vera paraphrasis verborum Christi: Si Satanas vnus Satanam alterum eiiciat, aduersus se ipsam diuisa est Diabolorum coluies. Similiter Marc. V. v. 2. et 8. integra Spirituum impurorum legio nominatur indefinite, in singulari numero, τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον, *Spiritus impurus*, sed versu 13. expressus est pluralis numerus, dicuntur enim Spiritus impuri.

VIII. Sed satis de *subiecto* textus nostri. Progre-
dimur ad considerationem *praedicati*, si modo prius propositionem incidentem, vt Logicorum filii loqui amant, paucis considerauerimus: nam voce ἐθεώρην, propositionem, quam vocant incidentem, contineri existimamus, eadem ratione, qua Autor artis cogitandi, et CLERICVS, in hac enunciatione: *Ego affirmo, motum esse a Deo*; priora verba: *Ego affirmo*, propositionem incidentem continere recte iudicant. Ita in nostro textu vocem ἐθεώρην, qua integra enuntiatio continetur, pro incidente propositione iure merito habemus. Vbi ERASMVS obseruat, in quodam Latino codice reperiri: *videbant*: nam Graeca vox ambiguitatem habet. Sed neutiquam tertiam numeri pluralis, quin potius primam numeri singularis personam innui, totus contextus, et ipla substrata materia plus satis euincunt. Quamuis autem vox θεωρέω proprie de visu a Graecis usurpari soleat, saepius tamen ad animum quoque refertur, sicut et *Contemplor* apud Latinos. Ita et ARISTOTELES in Polit. θεωρῶ περὶ τέττ. eademque constructione dixit PLV-

TARCHVS, τὰ περὶ τῶν ἀστρον θεωρούμενα, quod vertitur, *quae de astrorum ratione comprehensa sunt a philosophis*. Redditur etiam, teste STEPHANO, *perspicio, perpendo*, et eodem sensu in nostro textu adhiberi videtur, vt Christus discipulis suis, de potestate in Spiritus impuros accepta gaudentibus, significare velit, ipsos nihil noui vel inexpectati hac ex parte referre, se iam hoc sciuisse ac perspexisse, et mente praeuidisse, cum ipsos ad praedicandum Euangelium suum emitteret, quin etiam cum homo fieret, ac se ad praedicandum accingeret: Satanam certo ruiturum; vt adeo nulla ecstasi, raptu, vel peculiari visione hic opus habere videamur.

Stephan.
in thes. Gr.
linguae.

IX. Iam quod ad ipsum *praedicatum*, in textu nostro, attinet, dicit Seruator, se vidisse Satanam ὡς ἀστραπὴν ἐκ τοῦ ἑρανεῖ πεσόντα, vt *fulgur e coelo cadentem*: vbi considerare operae pretium fuerit, tum *Terminum a quo*, tum *Terminum ad quem*, tum *modum et circumstantias huius lapsus*. Terminus a quo significatur per vocem ἑρανεῖ: Hanc vero vocem πολύσημον esse, neminem fugit, qui Graecas literas vel a limine, quod aiunt, salutauit. Sic, obseruante B. GLASSIO, *proprie* significat tum corpus coeleste, extim illud, elementa claudens et ambiens, ac siderum stellarumque receptaculum: tum regionem aëream, quae supra nos est, et hoc vel coniunctim cum aetherea, seu coelo stellato, vel separatim ab ea, adeoque solum aërem. *Metaphorice* accipitur 1) pro diuina gloria et maiestate infinita, quae φῶς ἀπρόσιτον, *lux inaccessibilis*, vocatur; ratione similitudinis a coeli magnitudine, splendore, decore, pulchritudine et praestantia desumta. Ita sumitur, cum Deus dicitur habitare in coelo. Ita de Christo dicitur, quod de coelo descenderit, h. e. ex inaccessa maiestatis diuinae luce prodierit, et in assumta carne se manifestarit. Et idem

Glassius Philol. l. V. tr. I. c. X. p. m. 1667.

1. Tim. VI. 16.

Io. III. 13.

Matth. XVIII.

10.

Matth. VI. 20.

Luc. XVIII.

22.

Phil. III. 10.

maiestatis thronus in coelis est Hebr. VIII, 1. in excelsis c. I, 3. ad quem Christus, in statu exaltationis, secundum humanitatem, peruenit. 2) Pro Spirituali Dei regno ac felicitatis statu, quo Angelis et hominibus se manifestat et communicat, isque tum *gratiae* est, Ecclesiae videlicet in hac vita militantis coelestis et gratiosa gubernatio; quo pertinet appellatio regni coelorum, Ecclesiae saepe tributa; tum *gloriae*, angelorum nimirum et beatorum hominum in glorioso Dei aspectu et perfecta fruitione, felicitas aeterna ac ineffabilis, quo spectant phrasae: quod *Angeli in coelo semper videant faciem Dei; thesauri recondi dicuntur in coelo; habere thesaurum in coelo; conuersatio nostra esse in coelis &c.* quibus fides et spes christiana ad aeternam beatitudinem adspirans tendensque intelligitur.

X. Iam quale coelum hic loci significetur, ex quo Satanas cecidisse perhibetur, interpretes in varias sententias abire videas. FLACIVS, ERASMVS aliique de primo Satanae lapsu accipere non dubitant. Sic FLACIVS: *Satanas, inquit, non per locum cecidit, sed per gradus dignitatis: nempe ex illa summa iustitia, favore Dei, spiritualique beatitudine, in summam iniustitiam, et poenas aut calamitates aeternas et spirituales.* Et ERASMVS, in doctissima paraphrasi de scopo verborum Christi, ita: *Iesus quo muniret suorum animos aduersus morbum inanis gloriae, qui sanctis etiam solet obrepere, proponit illis exemplum Luciferi, qui ob superbiam a tanta felicitate subito deiectus esset. Videbam, inquit, Satanam fulguris ritu de coelo cadentem. Insignis erat illius dignitas in coelis, et tamen ob animi tumorem deiectus est à summis ad ima, quanto magis vobis cauenda superbia, qui mortale corpus circumfertis, omnibus obnoxii periculis.* Quamobrem etiam non solum BVLENGERVS TRE-CENSIS in annotationibus ad locum nostro textui paralle-

lum

lum Apoc. XII. 9. comparationem instituere non dubitat istius deiectionis Satanae, angelorumque eiusdem, ibidem commemoratae, cum illa, quae ab HOMERO allata est, de ATE, Dea malorum humani generis, litium, perturbationum et diffidiorum auctrice, per aërem curitare solita, hominibus infesta, et à Ioue, quem etiam laeserat, e coelo deiecta et protrusa, addito iureiurando, nunquam illuc redituram; verum etiam multo ante Bulengerum idem fecit

IVSTINVS MARTYR: ὁμοίως δὲ, καὶ περὶ τῆ ἀπ' ἐραυνῶν κατενεχθέντος ἐχθρῆ τῆς ἀνθρώπιότητος, ὃν διάβολον αἱ θεῖαι γραφαὶ καλεῖσιν, ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτῆ πρὸς τὸν ἄνθρωπον διαβολῆς, ταύτης τῆς προσηγορίας τυχόντα· καὶ εἴτις ἀκριβῶς σκοπεῖν ἐθέλοι, ἔυροι ἂν τὸν ποιητὴν μὲν διαβόλου ὀνόματος ἑδαμῶς μεμνημένον, ἐκ δὲ τῆς κακίης αὐτῆ πράξεως τὴν ὀνομασίαν πεποιημένον. αὐτὴν γὰρ αὐτὸν ὁ ποιητὴς ὀνομάζων, ὑπὸ τῆ κατ' αὐτὸς Θεῷ καθηρῆσθαι αὐτὸν ἐκ τῆ ἐραυνῆ λέγει, ὥσπερ ἀκριβῶς τῶν ὑπὸ Ησαΐα τῆ προφήτε περι αὐτῆ εἰρημένων μεμνημένος ῥητῶν· ἔτως ἐν τῇ ἑαυτῆ ποιήσει γέγραπεν.

Iustin. Martyr.
in Paraen. p. iii.
28.

Ἀυτίκα δ' εἶλεν Ἀτὴν κεφαλῆς λιπαροπλοκάμοιο
Χωόμενος φρεσὶν ἡσιν, καὶ ὤμοσε καρτερὸν ὄρκον,
Μήποτ' ἐς ἔλυμπον τε καὶ ἐραυνὸν ἀξεροέντα
Ἀὐτὶς ἐλεύσεσθαι Ἀτὴν, ἢ πάντας ἀἴαται.

Homer. Il. T.
v. 125.

Ὅς εἰπὼν, ἔρριψεν ἀπ' ἐραυνῆ ἀξεροέντος.

Consimiliter porro et de generis humani hoste e coelo deiecto, quem Diabolum vocant diuinae scripturae, à prima sua aduersus hominem calumnia et criminatione, appellatione huiusmodi illi imposita: si quis accuratius rem speculari velit, comperiet quidem, Poëtam diaboli nomen non usurpare, sed ex actionibus eius pessimis cognominationem illi aptam accommodare. ATEN enim, hoc est NOXAM, Poëta illum appellans, è coelo, ab eo, qui opinione eorum est, Deo, deturbatum esse, ait; perinde atque verborum ab Esaia vate de illo

illo dictorum probe meminisset, nam ita in poemate suo scribit. Illico autem corripuit Aten capite nitentibus capillis ornato, iratus animo suo, et iuravit firmum iuramentum, nunquam in Olympum, et coelum stellatum, redituram Aten, quae omnes infortunio afficit. Sic fatus iecit a coelo stellato. Quin etiam

Homer. Il. 6.
v. 13. seqq.

alibi apud HOMERVM summus Deorum reliquis Diis, quo nomine non solum Hebraeos, verum etiam Ethnicos, Angelos appellitasse, extra controuersiam positum est, grauiissimis verbis comminatur, se ipsi non dicto audientes futuros, de coelo in tartarum obscurum proiecturum esse.

Ἡ μιν ἔλων ῥίψω ἐς Τάρταρον ἡρόεντα,
Τῆλε μάλ', ἥχι βάθισον ὑπὸ χθονός ἐστι βέρεθρον
Ἐνθα σιδήρειαί τε πύλαι, καὶ χάλκεος ἔδος,
Τόσπον ἐνερθ' αἶδεω, ὅσον ἔραινός ἐστι ἀπὸ γαίης.

Aut ipsum correptum proiiciam in tartarum obscurum procul valde, ubi profundissimum sub terra est barathrum: Vbi ferreae portae, et aereum pavementum, tam profunde in inferno, quantum coelum distat a terra. Eandem defectionem, casumque rebellium Angelorum de coelo, significare videntur Titanum et Gigantum, qui coelo utriusque finguntur esse prognati, praelia aduersus IOVEM, (quae summi Dei, Patrisque hominumque Deorumque, apud paganos appellatio, quantam conuenientiam habeat cum essentiali nomine Dei, apud Hebraeos vsitato, IEHOVAH, unusquisque per se videt,) et coelestis regni affectatio, eorumque clades et supplicia: nam eos quoque de coelo detrusos esse in tartara, illicque flammis torqueri, non sine veri significatione commenti sunt poëtae. Et hoc ipsum Graecorum quoque Patrum scripta abunde confirmant, fabulosos nimirum Titanas, in principali suo fastigio constitutos, Angelis respondere ἐν τῇ ἑαυτῶν ἀρχῇ, priusquam τὸ ἴδιον οἰκητήριον (vt loquitur S. Iudas) deseruerant. Inde angeli mali etiam

etiam Τιτανικοὶ ἢ γιγάντιοι appellantur apud ORIGENEM. Origenes
adv. Celsum
libro IV.
Philoc.c. XIX.
Verba in Philocalia Origenis ita habent. Κατὰ δὲ ἡμᾶς δαί-
μονες τινες φαῦλοι, καὶ ἐν ἔτῳ ὀνόμαζω τιτανικοὶ, ἢ γιγαντιαῖοι,
ἀσεβεῖς πρὸς τὸ ἀληθῶς Θεῖον, καὶ τὰς ἐν ἔρανῳ ἀγγέλους γεγε-
νημένοι. Καὶ πεσόντες ἐξ ἔρανῳ, καὶ περὶ τὰ παχύτερα τῶν σω-
μάτων, καὶ ἀκάθαρτα ἐπὶ γῆς καλινδόμενοι, ἔχοντες τὴν περὶ τῶν
μελλόντων διορατικὴν. *Sed Christianorum sententia mali quidem
daemones, et ut ita dicam Titanici et Gigantaei, in verum
Deum et coelestes Angelos impii, e coelo deturbati circumcra-
siora et impura corpora in terra volutantur, et futurorum
quandam habent perspicientiam.* Hinc etiam notatu di-
gnum est, quod HESYCHIVS Τιτῆνας interpretetur ἔρανῳ παί-
δας i. e. coeli filios; e contrario autem SVIDAS, nec non Auctor
Etymologici Magni τὰς καταχθονίους δαίμονας. *Daemones sub-
terraneos;* ubi prior primam Angelorum lapsum originem,
posteriores autem statum eorundem post lapsum sine du-
bio respexerunt, quemadmodum etiam HOMERVS Tita-
nes alibi appellat τὰς Θεὸς ὑποταρταρεῖς. *Deos subtartareos.*
Vtrique igitur, et Angeli in sacris, et Titanes in profanis literis,
Dii dicti, vtrique e coelo ceciderunt, vtrique vincti, vtrique
ταρταρωθέντες: quam Titanum ταρταρώσιν AELIVS ARISTI-
DES in Romae Encomio sic exposuit: τὰς Τιτάνους εἰς τὰς κατω-
τάτας μυχὸς τῆς γῆς ἀπελθεῖν, συνωστίζοντας ὑπ' αὐτῶν τε (Διὸς) καὶ
τῶν σὺν αὐτῷ Θεῶν. Feruntur quoque in primis memorabiles
EMPEDOCLIS versus, quibus ex aethere in pontum corruisse
Daemones, et scelerum poenas dare cecinit; et qui versus illos
retulit PLVTARCHVS, θεηλάτεις et ἔρανοπετεῖς, *a Diis ex-* Plutarch. de
vitand. aere
alieno T. II.
p. m. 830. et
de Is. et Osir.
p. 361.
pulsos et coelo delapsos, eos appellat: de quo argumento plura
legi merentur in peculiari dissertatione de ταρταρώσει malo-
rum angelorum a B.D. RECHENBERG. conscripta. Si quis mi-
retur, vnde satis clara et distincta angelorum, et lapsus eorun-
dem, notitia ad Ethnicos peruenerit, neutiquam IO. GERH.

Io. Gerh. Vos-
sius de Ortu
et progr. Ido-
lol. l.I. c. VI.

VOSSII sententia a verosimilitudine abhorrere videtur, non dubitantis, id a primis Noachidis per manus traditum, et praesertim a conditoribus suis plurimas gentes accepisse. Cui postea spectrorum comparitiones, Oracula, miracula magiae, et ostenta denique, quibus futura portentuntur, robur addiderint. Quae apud VOSSIVM, si placeat, latius tractata videre licet.

XI. Paulo longius nos abduxerunt ea, quae de prima Cacodaemonum ex coelo deiectione Ethnici Scriptores memoriae prodiderunt, quae etiamsi omnino ita comparata sint, ut magnam cum textu nostro conuenientiam habere, et ad hunc ipsum angelorum casum in verbis Christi allusio fieri videatur: neutiquam tamen inficias ire possumus, circumstantias textus nostri non permittere, ut eundem de prima Satanae e coelo deiectione accipiamus. Nam quando ERASMVS sibi persuadet, ad retundendam Discipulorum superbiam ad hoc exemplum à Seruatore prouocatum esse: sane nulla superbia tum temporis in Discipulis, cum victoriam de malis spiritibus reportatam Magistro laetabundi referrent, sese prodidit; neutiquam enim propria, sed sola Magistri virtute, haec à se gesta fuisse ingenue fatentur, quod iam THEOPHYLACTVS eleganter suo more obseruauit: *Ὁρα δὲ, inquiens, πῶς ἔχ' ὑψηλοφρονῶσι, φασὶ γὰρ, ὅτι ἐν τῷ ὀνόματι σὺ ὑποτάσσονται ὑμῖν οἱ δαίμονες ἐν τῇ σῇ χάριτι, ἔτῃ ἡμετέρας ἰχθῖ.* *Vide autem, quam non magna de se opinentur. Dicunt enim fere, ut in tuo nomine, tuoque fauore, non nostra potentia subiiciuntur nobis Daemones.* Hinc quoque B. LYSERVS hanc ERASMI, aliorumque plurium interpretationem, quae de primo Diaboli e coelo lapsu textum nostrum interpretatur, non equidem impiam vel falsam, cum nullus verus Christianus aeternam Christi diuinitatem, et quod primum Satanae lapsum viderit, negare possit, remotiorem tamen

Harm. Chem-
nitio- Lyfero-
Gerhard. T.I.
c. 104. p. 1110.

tamen ab hoc loco esse iudicat: adeoque coelum hic non proprie, sed figurate accipimus de summa excellentia, potentia, autoritate et gloria, quo sensu hanc vocem saepissime in sacris literis adhibitam legimus; et sicuti ad coelum attolli, gloriam maximam significat, ceu patet ex v. 15. cap. X. S. Lucae: *Tu Capernaum usque ad coelum exaltata*: ita e contrario e coelo cadere, aut ad infernum deprimi, designat pristinae gloriae amissionem, sic Es. XIV, 12. de Rege Babylonio, inter ceteros Principes dignitate, gloria, claritate illustri et stabili dicitur: *quomodo cecidisti e coelo, Phosphore, fili aurorae*. Nimirum Principes censentur esse in coelis figurato dicendi genere, quod in sublimi sint positi dignitatis fastigio, estque haec figura profanis quoque scriptoribus receptissima. Sic ab HERODOTO narratur, *Herodot. L. III. p. 212.* Cambysi visum fuisse per quietem, qui sibi nunciaret, *ὡς Σμέρδης ἰζόμενος ἐς τὸν βασιλικὸν θρόνον ψαύσειε τῇ κεφαλῇ τῶ ἔρανῳ*, *Smerdin, regio insidentem solio, ad COELVM VSQVE pertingere vertice.* HOMERVS:

- - καὶ μὲν κλέος ἔρανον ἵκει

Coelum mea gloria tangit.

CICERO de POMPEIO: *Quia deciderat ex astris, lapsus quam progressus potius videbatur.* Idem alibi de Antonio, *Cic. I. II. ad Atticum Ep. XXI.* qui Collegam omni auctoritate spoliauerat, *Collegam, inquit, de ccelo detraxisti.* Sic etiam IVSTINVS de Alcibiade, quem postquam dixisset reducem ab Atheniensi populo diuinis oneratum honoribus, mox subiungit: *Et cui paulo ante humanam opem interdixerant, eum, si queant, in Coelo posuisse cupiunt.* *Justin. I. V. c. 4.* Ex quibus abunde patet, vti tolli ad coelum et in coelo esse, notat: maxima gloria vel felicitate frui: ita cadere de coelo, vel detrahi de coelo, vti CICERO locutus est, significare: maxima gloria vel felicitate priuari. Hinc Esaias l. c. de Principe Babylonio paulo post v. 13. pergit:

Et tu dixisti in corde tuo; Conscendam coelos, et supra stellas Dei ponam solium meum, ascendam super excelsa nubis, assimilabor altissimo. Quae oratio est hominis tanto turgentis fastu, ut vero Deo diuinitatem praeripere, eamque sibi vindicare, suamque maiestatem diuinae supponere molia-
 tur; quae egregie admodum ad ipsum Diabolum quadrant, utpote de quo opinio recepta est, primum ipsius peccatum in affectatione gloriae diuinae constituisse, quae sententia tanto probabilior esse videtur, quod primos quoque parentes ad idem peccatum sollicitauerit illexeritque: et hac ex parte omnibus seculis antiquum tenuit, ut diuinam affectauerit gloriam, et in hoc terrarum orbe ut Deus coli voluerit; quae itidem est indoles non solum magni Antichristi Romani, *specificè* sic dicti, *qui in templo Dei, tanquam Deus, sedet, prae se ferens, se esse Deum*, sed etiam omnium paruulorum Antichristianorum, *Etymologice* sic dictorum, mente ac Spiritu Christi destitutorum, quibus non Dei gloria, sed suus honor, sua auctoritas, potentia, gloria ac veneratio curae cordique est. Vnde instar Satanae itidem cultum adorationis affectant, dum sua statuta, dictata, quamuis saepissime ex nullo alio fonte, quam suo vel Magistrorum suorum cerebro hausta, ceu diuina vel ex tripode prolata, sub comminatione bruti fulminis in meliora sapientes vibrandi, ab omnibus hiantem ore suscipi debere contendunt: quales Anti-Christianos quam plurimos Ecclesia Christi, statim sub prima incunabula, et omni insequenti tempore proh dolor! satis experta est. Haec ratio fuit, cur vaticinium Esaiae l. c. praeter sensum literalem de Principe Babylonis, mysticum quoque inuoluere, Veteres omnes agnoscant et plerique recentiorum, ac propterea nostrum textum huic Esaiae loco plane parallelum constituent. Hoc ipsum approbatur a summo Theologo

II. Thess. II. 4. B. CALOVIO, qui salua literalis sententia de Rege Babylo-

nico,

nico, quam συνέχεις textus omnino requirat, simul tamen allusionem et respectum ibidem haberi ad casum Diaboli de coelo afferit, et ex Veteribus pro hac sententia allegat TERTULLIANVM, ORIGENEM, AMBROSIVM, NAZIANZENVM, HIERONYMV M, AVGVSTINVM, ATHANASIVM, EVSEBIVM, BERNHARDVM et plerosque alios. Quin etiam CALVINVM cum discipulis suis hanc sententiam exagitandi causam nullam habuisse, laudatus B. CALOVIVS addit, quum praedicta ratione probe consistat. Nimirum Veteres passim Babylonem, sensu mystico, latissime interpretantur de imperio, quod Satanas habet in Mundo, inter Gentes idololatrias et homines carnales, ambitiosos, avaros ac mundanos, quibus venter pro Deo est, et qui mundum ac mundana plus, quam Deum, diligunt; esse enim duas Ciuitates magnas in mundo, quas AVGVSTINVS, in libris de Ciuitate Dei, luculenter describit, HIEROSOLYMAM videlicet, figuram Ecclesiae, et BABYLONEM, figuram mundi siue magnae societatis mundanae, cui Satanas praeesit; has ciuitates ex aduerso alteram respicere alteram; incrementum vnius esse decrementum alterius: esse autem in Oraculis diuinis, Imperium Satanae in mundo, quod regnum est idololatriae, superstitionis, impietatis, pompae, luxus, vanitatis, omnium generum vitiorum et scelerum, vt adeo sit imperium merae confusionis et tenebrarum, olim penitus euertendum et destruendum, et quidem vltimo gradu in consummatione saeculorum; cuius rei luculentum specimen in vniuerso terrarum orbe editum fuit, postquam, per aduentum filii Dei in carne, *illuxit gratia salutaris omnibus hominibus, erudiens nos, vt abnegata impietate et mundanis cupiditatibus, temperanter et iuste et pie viuamus in praesenti saeculo, expectantes beatam illam spem, et illustrem illum aduentum gloriae magni illius Dei ac Seruatoris nostri,*

Tit. II. 11. sqq

Luc. I. 78. 79. *nempe Iesu Christi, et postquam per intimam Dei misericordiam nos inuisit ortus ex alto, ut appareat iis, qui in tenebris et umbra mortis positi sunt.* Nam hic erat scopus adventus filii Dei primi, *ut dissoluat opera Diaboli, ac, ut per mortem aboleret eum, qui mortis imperium habet, hoc est, Diabolum, et liberos redderet, quotquot metu mortis per omnem vitam obnoxii erant seruituti, i. e. ut Satanam e coelo deturbaret.*

XII. Ex hactenus dictis iam abunde patet MODVS et FORMA casus Satanae de coelo, quae indicatur voce *πεσόντα*. Eadem vox adhibetur de casu Babylonis spiritualis tum priori, posterioris et secuturi prodromo, Apoc. XIX. 6. ubi Angelus exclamat: *ἔπεσεν ἔπεσε Βαβυλὼν ἡ πόλις ἡ μεγάλη. cecidit, cecidit, Babylon urbs illa magna,* tum de posteriori plena, quando Dominus conficiet Babylonem mysticam Spiritu oris sui, et illustri aduentu suo abolebit, Apoc. XVIII. v. 2. ubi iterum Angelus magna potestate praeditus, et terram sua gloria illustrans, valida et vehemente voce exclamat: *ἔπεσεν, ἔπεσε Βαβυλὼν μεγάλη, Cecidit, cecidit Babylon illa magna.*

Ies. c. XXI. 9. Quod apud IESAIAM, ad cuius prophetiam hic alluditur; *נָפְלָה נָפְלָה בָּבֶל CECIDIT, CECIDIT BABEL, et omnes Dii eius sculptiles fracti deiecti sunt in terram.* Simile est

Ier. c. LI. 8. apud IEREMIAM, quae verba significant extremum et irreparabilem Babelis casum, cum pleno eius excidio coniunctum; et pari modo in nostro textu, ruina Satanae eiusque imperii designatur, quod scilicet illa gloria ac potestate, quam hactenus in vniuersas fere gentes exercuerat, sit exuendus: nam sternit Diabolum, eiusdemque regnum destruit, praedicatio verbi Dei, qui sane est effectus verbi Dei. Confidet autem Diabolus in coelo, non utique in throno Dei, sed venditat et parat sibi maiestatem quandam, dum imperium sibi vindicat, et sese regem et Deum huius seculi constituit,

stituit, et inprimis animos ac corpora hominum, quae templa summi et sanctissimi Dei esse debebant, tyrannice occupat, ibidem habitat, ac homines ad quaecumque flagitia efficaciter impellit; vel etiam corpus miserandum in modum obfidet, quo respectu B. FRANZIVS Satanam de coelo cadentem speciatim interpretatur de Satana ex hominibus obsessis fugiente, quando per nomen Christi ex obsessis per Apostolos exire compellebatur. Sed expulsionem spiritualem hic non esse excludendam, persuasi sumus, nam tum quoque praecipue ex sua dignitate et maiestate praecipitatur, cum praedicatione verbi Dei eiectus ex pectoribus hominum migrare cogitur. Ita enim velut e coelo in terram illiditur, et sicut Servator alibi dicit, instante acerbissima sua passione et morte, quam pro expiandis totius mundi peccatis aditurus erat: *νῦν κρίσις ἐστὶ τῷ κόσμῳ τέττα, νῦν ὁ ἀρχὼν τοῦ κόσμου τέττα ἐκβληθήσεται ἔξω*, *nunc iudicium est mundi huius, nunc Princeps huius mundi eiicitur foras*: vbi, GROTIUS omnino bene observat: *κρίνειν* saepe apud Hebraeos esse, in libertatem vindicare; id qui faciebant *שׂוֹפְטִים* appellabantur. Christi itaque verba hoc innuunt: iam tempus adesse, quo vindicabitur genus humanum ab iniusto possessore, qui de regno deturbabitur: nam *ἔξω* ex voce *ἀρχων* interpretandum *ἐκ τῆς ἀρχῆς*, nam *ἀρχων τοῦ κόσμου τέττα* hic et c. XIV. 30. et XVI. 11. est Diabolus, qui inducta in maximam mundi partem idololatria, et quae idololatriam comitatur vitiorum colluie, quasi Deo excluso, regnabat. Sic a Iudaeis quoque Diabolus passim vocatur *מַרְיָא עֲלֵמָא* siue *רַב הָעוֹלָם* h. e. *ἀρχὼν τοῦ αἰῶνος*. Equidem quatenus *αἰὼν* *עֲלֵמָא* Mundus, siue hoc uniuersum a Deo creatum est, eo respectu solus Deus est *ὁ ἀρχὼν τοῦ αἰῶνος princeps mundi*. At mundus quia corruptus, et vanitati per peccatum subiectus, dicitur ab Apostolo et Euangelistis *ἔστος αἰὼν, ὁ νῦν αἰὼν*

Franzius de
interpret. S.
Script. Orac.
XCV. p. 610.

Io. XII. 31.

αἰὼν 2. Tim. V. 10. ὁ ἐνεστὼς αἰὼν Gal. I, 4. vel vti hoc loco κόσμος ἔστος; atque eo respectu Satanas imperium et principatum aliquem in mundum habet, nam per peccatum vicit genus humanum ac sub suam redegit potestatem, ὃ γάρ τις ἡττηται, τῷ αὐτῷ καὶ δεδωλωται, *Etenim à quo quis superatus est, huic etiam in seruitutem est addictus.* Sed hoc principatu, hac potestate, Christus Diabolum exuit, nam postquam sublatus est e terra, omnes tum Iudaeos tum Ethnicos, malitiose non reluctantes à potestate Diaboli liberat, ad se trahit, et in regnum lucis transfert, ἀπεκδυσάμενος τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας ἐδειγμάτισεν ἐν παρρησίᾳ, θριαμβεύσας αὐτὰς, *expoliavit enim principes ac potestates, quas traxit confidenter palam triumphans in semetipso*, vbi per τὰς ἀρχὰς καὶ ἐξουσίας, *principes ac potestates*, Daemones intelliguntur, qui in idolis colebantur. Hos Christus exarmauit, eosdemque victos ac victos nobis ostendit in doctrina Euangelii, ubi perpetuo de hostibus illis triumphat, et sic Satanas cadit de coelo.

XIII. Cadit autem fulguris in morem, quae est peculiaris huius casus circumstantia, qua aptissime confert ruinam Satanae fulguri. Nam vbi sentit, sibi migrandum et fugiendum esse, saeue tumultuatur, fulminat et tonat. Sed sicut fulguris emicatio primo quidem terribilis est, et in omnia loca penetrat, quasi omnia accensura, sed, nisi fulmen subsequatur, sine omni damno abit: Ita Satanas, quando ex regno suo deiicitur, horribiliter furit, omnes suas vires exerit, summa imis miscet, et tantum non totum terrarum orbem euertere velle videtur: sed est fulgur ex pelui, vana est sine viribus eius ira. Fortior enim est, qui nobiscum est, quam qui in mundo tumultuatur. Ceterum vt fulguris coruscatio ingens et terribilis, ita admodum brevis est, etiam cum ictu oculi contendens celeritate, ita vt inprimis

mis quoque hac similitudine respici videatur ad incredibilem celeritatem propagati per terras Euangelii ad destruendas religiones falsas, regnum et omnia opera Diaboli, quemadmodum maxima celeritas alibi quoque solet fulguri assimilari v. gr. Matth. XXIV, 27. et Luc. XVII, 24. Apud profanos itidem Scriptores, obseruante PRICAEO ad h. l. talia occurrunt. Sic APVLEIVS de aquila: *Ruit sese fulminis vice.* SVIDAS de Indaco celerrimo Curse: *διὰ τὴν αἴθρα- πὴ κατὰ κρημνῶν, ὃ τρέχοντι μάλλον ἢ πετομένῳ ἔοικας.* Iter faci- Apulei. Florid. I.
ciens simul ac apparuisset, illico ex conspectu rursus auferebatur, instar fulguris per praecipitia non currenti magis quam volanti similis. APPIANVS in praefatione: *διὰ τὴν βραχύτητα τῶ χρόνου αἴθρα πὴ προσέοικε.* Tale quid apud SENECAM Tragicum

- - *Aut qualis cadit*

*Delapsa coelo stella, cum stringens polum
 Rectam citatis ignibus currit viam.*

OVIDIVS de Phaetonte:

*Voluitur in praeceps, longoque per aëra tractu
 Fertur: ut interdum de coelo stella sereno,
 Quae si non cecidit, possit cecidisse videri.*

Ouid. Metam.
 L. II. Fab. I.

Sed casum quoque rebellium Titanum, quorum expulsio-
 nem ex Olympo, inprimis expulsionem Angelorum lapsorum e
 coelo respondere, iam supra nobis obseruatum est, Poëtae
 ita describunt, quod fulmine à Ioue deiecti fuerint. Eam
 rem facundissime expressit HESIODVS:

Hesiod. Theo-
 gon. v. 687.
 sqq.

*Οὐδ' αἶρ' ἔτι Ζεὺς ἴχεν ἑὸν μένος, ἀλλὰ νῦ τ' ὄγε
 Ἐἴθαρ μὲν μένεος πλῆντο Φρένες, ἐκ δ' ἔτε πᾶσαν
 Φαῖνε βίην. ἄμυδις δ' αἶρ' ἀπ' ἔρανθ' ἠδ' ἀπ' Ὀλύμπου
 Ἀστράπτων ἔσειχε συνωχιδόν. οἶδ' ἑ κεραυνοὶ
 Ἰκταρ ἅμα βροντῇ τε καὶ αἰετοπῇ ποτέοντο*

Χειρὸς ἀπὸ σιβαρῆς, ἱερὴν φλόγα θ' εἰλυφόωντες

Ταρφέες - -

Titanas etiam fulmine deiectos memorat APOLLODO-
RVS, et VIRGILIUS hac de re ita scripsit:

- - Titania proles

Fulmine deiecti fundo voluuntur in imo.

Quibus verbis simul *Terminus ad quem*, quo Titanes de-
trusi fuerint, describitur, de quo iam nobis adhuc paucis
erit agendum.

XIV. Equidem ille *Terminus ad quem* casus Satanae
in nostro textu non αὐτολεξεῖ et expressis verbis siue *expli-
cite*; bene tamen κατὰ τὴν διάνοιαν siue *implicite*, contine-
tur, et in aliis locis Scripturae S. diuersis vocibus exprimi so-
let. Triplex enim fere locus Daemonibus tribuitur, aër,
terra et abyssus, tenebrofi omnes. Ex quo forte est, quod
aliqui multa Daemonum genera excogitarunt, aëreorum,
terrestrium, subterraneorum, quos tamen non repugnat
eosdem esse, qui hunc aërem incolunt, et nunc terram ob-
ambulant, nunc in abyssum rediguntur. Primus ergo lo-
cus Daemonibus assignatus est aër, sic enim nominatur ὁ
ἀρχὼν τῆς ἐξουσίας τοῦ αἵρος, i. e. *is qui omnibus illis potestati-
bus aëris imperat* singulari posito pro plurali, et alibi Pau-
lus commemorat τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπερρα-
νίοις, vbi Syrus legit, πρὸς τὰ πνεύματα τῆς πονηρίας, i. e. se-
cundum idiotismum Hebraeorum πνευματὰ πονηρὰ, siue se-
cundum communem lectionem: πνευματικὰς πονηρίας, *spi-
rituales nequitias*, perinde vt τὰ κρυπτὰ τῆς αἰχύνης, *occulta
dedecoris*, h. e. *occulta dedecora*. Nam inter duo substanti-
ua in statu regiminis posita (h. e. quando substantivum unum
regit alterum in genitiuo casu) modo prius, modo posterius,
loco adiectiui est: quem Canonem multis exemplis illu-
strat B. GLASSIVS. Loca autem ἐπερράνια plurimi interpre-
tan-

Ephes. II. 2.

Eph. VI, 12.

II. Cor. IV. 2.

Glass. in Gr. S.
tr. I. can. 8. §. 1.

tantur de locis aëreis, et omnino ex phrasi Scripturae vox
 ἔρηνος saepe accipitur pro eo, quod est à superficie terrae Matth. VI. 26.
 per aërem vsque ad aetherem. Hinc τὰ πετεινὰ τῆς ἔρηνος Marc. IV. 6.
 vñ volucres coeli, et νεφέλαι τῆς ἔρηνος Matth. XXIV. 30.
 nubes coeli. Nec solum Hebraeorum Magistri tradiderunt: omnia à terra ad
 coelum astriferum, talium spirituum plena esse: verum
 etiam Graeci δαίμονας dixerunt ἡεροφοῖτας, i. e. per aërem
 discurrentes; et ab HOMERO commemoratur ἡεροφοῖτις Ἐρῖνος Homer. II. I.
 et alibi ζεὺς καὶ μοῖρα καὶ ἡεροφοῖτις Ἐρῖνος. i. e. Furia v. 367. ibid.
 per aërem itans, seu vagans, vel inuisibiliter contra hos vel T. v. 87.
 illos itans. Sic enim HESYCHIVS explicat: Ἐρῖνος, ἡ ἐν
 τῷ αἰέρι φοιτῶσα ἢ αἰερα ἡμφιεσμένη, ἢ ἀοράτως φοιτῶσα, i. e.
 Erinnys, quae per aërem discurret, aut aëre cir-
 cumdata, aut inuisibiliter adueniens. Alibi vero idem
 HESYCHIVS Ἐρῖνος interpretatur δαίμων καταχθώνιος,
 i. e. Daemon infernalis, ac eandem interpretationem Ety-
 mologicum Magnum habet. Sic ab HESIODO quoque Hesiod. op. et Dies v. 125.
 commemorantur Δαίμονες, Ἐρεα ἐσσάμενοι πάντῃ φοιτῶντες ἐπὶ
 αἶαν, Daemones aëre induti passim oberrantes per terram,
 id quod VIRGILIUS latina lingua exprimit, obscuro aere
 septi, h. e. oculis subducti sunt, vt à nemine possint vi-
 deri. Quamuis autem hanc sententiam penitus reiicere
 nolimus, quod per τὰ ἐπερῶνια, Eph. VI, 12. loca aërea sint
 intelligenda, Lectoribus tamen perpendendum relinqui-
 mus, annon per τὰ ἐπερῶνια rectius hic loci reddantur
 coelestia, vti Vulgatus κατὰ πόδα reddidit, in coelestibus. Ita
 vt adiectiuum ponatur pro substantiuo eodem sensu, quo
 Eph. II. 6. legimus, et spirituale ac inuisibile seculum, siue
 coelum gratiae seu Ecclesiae intelligatur, in quo Deus cum
 Angelis suis, regnum tenebrarum euertere et homines
 ad regnum lucis conuertere satagit, et Satan contra, cum
 suis angelis, suum regnum stabilire, pro virili allaborat. In

hoc inuisibili et spirituali mundo perpetuum certamen viget inter semen mulieris et serpentis. Satanas autem de coelo cadit, quando de potentia et tyrannide sua, quam habet inuisibilem et spirituales, deiicitur, vti iam supra satis deductum fuit, et tum proturbatur ad terram.

Apoc. XII.

XV. Nam terra alter locus est Satanae, eiusque angelis assignatus. Hinc in loco textui nostro maxime parallelo Satanas dicitur proiectus in terram, eiusque Angeli eodem deturbati dicuntur. Vti vero supra in hoc casu coelum non proprie, sed figurate, intelligendum esse diximus: pari modo res sese habet quoad Terminum, ad quem Satanas protusus est, nimirum TERRAM: nam e coelo cadere, et in terram proiici, sunt phrasēs synonymicae, quorum vtraque pristinae gloriae atque excellentiae iacturam designat. Sic Ps. LXXXIX. וְכִסְאוֹ לָאָרֶץ מִנְּתָרָהּ *et thronum eius in terram usque deiecisti*, sic etiam Thren. II. וְהַשְׁלִיךְ מִשָּׁמַיִם, וְהַשְׁלִיךְ מִשָּׁמַיִם אֶרֶץ תִּפְאֶרֶת יִשְׂרָאֵל *Proiecit e coelo in terram decus Israelis*. Qua occasione meminisse iuuat memorabilis

Sueton. Calig.
C. 57.

Amos. IX. 2.

admodum somnii C. Caesaris Caligulae, qui per vitam divinam gloriam, cultum et adorationem affectauerat, pridie autem, referente SVETONIO, quam periret, somniauit, consistere se in coelo iuxta solium Iouis: impulsusque ab eo dextri pedis pollice, et in TERRAS praecipitatum. Hoc ipsum est, quod Deus comminatur apud Prophetam: *Si ascenderint usque in coelum, inde detrahā eos*. Eodem sensu Satanas eiusque Angeli in terram proiecti dicuntur, quod per Christum eiusque fideles felicissime superantur, in illa lucta, quam cum ipsis subire necesse habent; prostrati enim in terram, superati esse iudicantur. Significatur ergo plena victoria; nam ab ipso Christo, Domino nostro, semel in mysterio redemptionis nostrae prostratus est in terram validissime, ita vt *in ipso non habeat quidquam*, et in virtute

Io. XIV. 30.

eius-

eiusdem quotidie alliditur in terram à fidelibus, quin *sub pedibus ipsorum Deus Pacis conterit Satanam velociter.* Rom. XVI. 20.
 Quemadmodum vero in coelo, et in iis, qui collocati sunt *ἐν τοῖς ἐπὶ τοῖς οὐρανοῖς ἐν χειρὶ Ἰησοῦ*, in coelestibus in Christo Iesu, locum manentem Diabolus non habet: ita sane inhabitat omnes terrigenas *τὰ ἐπὶ γαίᾳ φρονεῖντας*, terrestria sapientes, Phil. III. 19.
 coelestia contemnentes. Quam ob causam vae denunciat^{ur} terrae et maris incolis, quandoquidem descendit ad Apoc. XII. 12.
 ipsos Diabolus magno furore percitus, sciens, habere se breve tempus, quin etiam ipsi fideles atque pii, quatenus adhuc in terra habitant, et nondum plene in coelestia translati sunt, magno periculo expositi viuunt, quia perpetuo cum Satana ipsis pugnandum est, vbi maxima cautione opus, *ne circumueniantur a Satana, nec enim eius conatus ignorant.* 2. Cor. II. 11.
 magnitudinem periculi huius pugnae, nec non arma, quibus induti Satanam feliciter superare valeant, luculenter descripsit Paulus Apostolus. Nam qui ad finem perseuerauerit, is seruabitur, et qui certauerit praeclarum fidei certamen, ac legitime pugnaverit, ita vt ab omnibus se abstinens Satanae et illecebris huius mundi, corruptaeque naturae constanter renunciet, ille coronabitur. Nam tales victores non laedentur a secunda morte, sed ipsis Christus dabit secum in suo federe solio, vt ipse quoque victor confedit cum suo Patre in eius solio. Ephes. VI. Matth. XXIV. 13.

XVI. Nam veniet tandem tempus et iam appropinquat, quo iudicium in Principem huius mundi, eiusque imperium, tum Anti-Christianum, tum Atheisticum, plene et vltimo gradu consummabitur, nimirum in consummatione seculorum. Tum enim in tartarum et abyssum coniicietur, quas voces de plena Satanae eiusque imperii ruina haud raro adhiberi videas. Abyssus generatim significat immensae profunditatis voraginem

ginem, et ab α priuatiuo καὶ βυσσῆ *fundi* nomen arcessit: vel παρὰ τὸ βύω, quod pro δύω per metathesin literae significat ὑπείσχεσθαι, *subingredior*, et in praeterito passiuo βέβυσμαι βέβυσσαι, vnde βυστὸς καὶ ἄβυσσος, ἐν ἣ ἑδεῖς εἰσέρχεται, διὰ τὸ βάθος, vel παρὰ τὸ βύω τὸ καλύπτω, ita vt Abyssus significet τόπον τὸν ὑπὸ πλήθους ὑδάτων καλυπτόμενον i. e. *locum multitudine aquarum obiectum*. Ita Etymologicum Magnum. Sed longe simplicior videtur Etymologia, quam tradit Suidas, secundum quam ἄβυσσος idem est, quod ἄβυθος, *fundo carens*. Nam Iones βυσσὸν dicunt pro βυθόν. Apud AESCHYLUM adiectiue dicitur: ἄβυσσον πέλαγος i. e. Pelagus tam altum, vt fundo vacet, sicut et EVRIPIDES dixit: ἄβυσσος χάσματα. Per metaphoram vero in sacris literis Abyssus notat immensas calamitates, quibus obruimur Ps. LXXI. v. 20. Deinde infernum notat, vbi decumanis calamitatum fluctibus Daemones et damnati olim obruentur. Nam infernus est quasi altissima et profundissima quaedam vorago, omnes Diabolos et damnatos olim in sinum suum receptura. Sicut Abyssus non habet fundum, sic damnatorum cruciatus non habet terminum. Hinc GREGORIUS NYSSENVS: Ἄβυσσον, inquit, πολλαχῆ τῆς γραφῆς τὸ τῶν δαιμόνων ἐνδείκτημα μεμαθήκαμεν, *Abyssus saepe in scriptura Daemonum habitaculum significat*. Quam ob causam Daemones rogabant Christum, ne ante tempus ipsos cruciaret, vel in Abyssum detruderet. Vbi EPISCOPIVS aperte, vti in multis aliis, transit ad Socinianorum castra, quando Abyssum explicat per totalem perditionem, qua Daemones esse definunt, sed ex futili et plane nullius momenti ratione, quod per Abyssum intelligatur perditio, vbi fundus non est, quae ratio quam infirmo nitatur tibicine, per se patet.

XVII. Eandem cum Abyssu significationem habet vox *tartarus*, in quem Diabolus itidem coniiciendus dicitur:

tart-

Greg. Nyss.
Tr. I. in Ps.
c. 8. T. I.
p. 283.

Matth. VIII.
29.
Luc. VIII. 31.

tartarus enim significat, teste Suida, τὸν κατώτερον τῆ αἰθέρος τόπον, *infimum inferni locum*, αταράσσω, secundum antiquum Homeri ad Il. ②. Scholiasten, διὰ τὸ ἐκτεταραῖσθαι καὶ συνεχῆσθαι ἐν αὐτῷ πάντα. v. 13. Est enim in inferno mera ἀταξία, horribilis confusio et perturbatio. Nec solum de ima inferorum sede, puniendis Daemonibus et impiorum animabus destinata, hanc vocem adhibent Graeci auctores, verum etiam tum SVIDAS, tum Auctor Etymologici magni, testantur: tartarum itidem vocari τὸν περὶ τὰ νέφη τόπον. i. e. *locum circa nubes*. Hinc etiam AVGVSTINVS et BEDA, eosque quam plurimi interpretes secuti, *Tartarum* interpretantur aërem hunc caliginosum, in quem veluti in carcerem detrusi sint daemones, et in quo detinentur, usque ad extremum iudicium. Quo spectant ea, quae iam supra de Satana ceu Principe aëris, tum ex Sacris tum profanis Scripturis allata fuerunt, quibus addere hic liceat testimonium HIERONYMI: *omnium Doctorum opinionem esse, quod aër iste, qui coelum et terram medius diuidens inane appellatur, plenus sit contrariis fortitudinibus*. Adeoque quod in quaque re infimum est, dicitur τάρταρος, siue in Aqua, siue in Terra, siue in Aëre. (vnde vini tartarum, sedimentum illud, quod de vino in fundo dolii remanet.) Ita aërem vocat HOMERVS l. c. Τάρταρον ἡεροένια, item ζέφον ἡεροένια, et cuius rei hanc reddit rationem PLVTARCHVS αἶρας λέγει ζέφον ἡεροένια, ἐπειδὴν φῶς οἰκίον ἐκ ἔχει, ἀλλὰ ὑπὸ ἡλίου καὶ σελήνης καὶ τῶν αἰθέρων ἄλλων καὶ ἀλάμπεια. Ταρταρὸν igitur nihil aliud est, quam in infimum locum deicere, pro quo dicitur Apoc. XII, 9. βληθῆναι, et liber, qui ENOCHO tribuitur, pro eodem dixit δεσμοῖς ὑποβληθέντας ἐν γῇ. Voce ταρταρὸν ipse Spiritus S. usus est: quando Deus dicitur Angelos peccantes σειραῖς ζέφου ταρταρώσας, ubi tamen de prima ταρταρώσει, seu deiectione, sermo est, qua ex summo coelo, domicilio purissimae lucis infra omnem astri-

Hieron. ad c.
VI. ep. ad
Eph.

Homer.
Il. ②.
Il. M et ②
Plutarch. de
poës. Hom.

II. Petr. II. 4.

astriferam regionem detrusi sunt, in aëris loca terrae propinqua: quam *ταρτάρωσιν* inchoatam haud immerito dixeris, quae per aduentum Christi in carnem mirum in modum repetita ac confirmata fuit, et quam tandem suo tempore plena et consummata *ταρτάρωσις* siue detrusio in Abyssum sequetur, à qua Daemones tantopere abhorrere supra audimus. Quamvis enim iam ipsi mali spiritus sua natura fatis miseri poenam suam et infernum secum circumferant, restat tamen, teste Scriptura, adhuc aliud iudicium, quod suo tempore, soli Deo noto, executioni mandabitur, de quo in praesens solliciti non sumus; cum iam de illa tantum deiectione Satanae è coelo nobis sermo sit, quae virtute aduentus Christi in carnem et praedicationis Evangelii contigit: nam vti iam vidimus, Satanas mystice censebatur fuisse in coelo, quamdiu religio, quam ipse in orbem inuexerat, erat Dominans religio Romani imperii, hoc est, Imperatores in altissimo Dignitatis gradu collocati illi religioni patrocinebantur: de quo gradu deiectus est Satanas, post difficillimam Ecclesiae luctam, in terram, circa tempora Constantini M.

XVIII. Et quid obstat, quo minus post explicationem textus nostri in vireta historiarum, qua sacrarum, qua profanarum, exspatiemur, et paulo penitius consideremus, quanta potestas Satanae in orbem terrarum et genus humanum fuerit ante aduentum Christi; deinde quomodo Christus hanc potestatem et opera Satanae euerterit, et sic Satanam de coelo suo, in quo ceu Deum se gesserat, deiecerit: et tandem quanta adhuc potestas etiam post hanc e coelo deiectionem Satanae adhuc in terris remanserit. Insignem igitur tyrannidem atque potestatem in genus humanum Satanam ante aduentum Christi exercuisse, omnia historiarum monumenta satis loquuntur, eademque potissimum

fimum in idololatria, oraculis, obseffionibus et artibus ma-
 gicis sese exseruit. Nam quod primo ad idololatriam at-
 tinet, sane sub idolis et simulacris non alii, quam Daemo-
 nes, colebantur. Neque enim saniores pagani tam stupidi
 erant, vt non vel ex lumine naturae vnum summum Deum,
 qui sit *πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε*, *Pater hominum Deorumque*,
 vel, vt Scriptura S. loquitur: *Dominus Deus vniuersae car-* Ier. XXXII.
nis, et *Pater spirituum*, item *fortissimus Deus spirituum uni-* ^{27.}
uersae carnis, agnouissent. Sed Deorum nomine appella- Hebr. XII, 9.
 bant mentes creatas, quae alias genii, vel stylo scripturae, Num. XVI.
 Angeli et spiritus dicuntur; id quod tanto minus mirum ^{22.}
 est, quod ipse Spiritus S. angelos haud raro אלהים, i. e.
 Deos appellet. Ethnicorum sententiam hac de re diserte enar-
 rat MAXIMVS TYRIVS, quando omnes vbique terrarum Maximus Ty-
 leges ac opiniones in eo conuenire docet, *ὅτι Θεὸς εἷς πάντων* rius Diff. I.
βασιλεὺς καὶ πατὴρ, Deum scilicet esse vnum, Regem omnium
 atque Patrem, huic multos additos esse Deos alios, (Spiri-
 tus creatos seu angelos) qui supremi illius filii sint, et quasi
 in imperio collegae. In eo Graecum cum Barbaro, medi-
 terraneum cum Insulano, sapientem consentire cum stul-
 to. Vt si usque vel ad extrema Oceani littora processeris,
 Deos inuenturus sis. Id quod itidem reuelatio diuinitus
 facta confirmat, vnum summum Deum ministerio ange-
 lorum, in administratione imperii huius terrarum orbis, vt
 solere. Atque hinc nata est Daemonolatria. Nimirum
 Daemones iuxta Theologiam gentilium fuere Dii, seu in-
 ferioris sortis potestates diuinae, intermediae velut inter
 Deum summum ac homines, sic PLATO: Πᾶν τὸ δαιμό- Plato in Sym-
 νιον μεταξύ ἐστὶ θεῶν τε καὶ θνητῶν. Et ibidem: Τὸ δαιμόνιον ἐστὶν ἐρ- posio.
 μηνεῦον καὶ διαπορθεῦον θεοῖς τὰ παρ' ἀνθρώπων, καὶ ἀνθρώποις
 τὰ παρὰ θεῶν, τῶν μὲν τὰς δεήσεις καὶ θυσίας, τῶν δὲ τὰς ἐπι-
 τάξεις καὶ ἀμοιβὰς τῶν θυσιῶν. Ἐν μέσῳ δ' ὃν ἀμφοτέρων συμ-
 E πλη-

πληροῖ, ὥστε τὸ πᾶν αὐτὸ ἑαυτῷ συνδεδέσθαι. διὰ τέττα καὶ ἡ μαν-
τικὴ πᾶσα χωρεῖ, καὶ ἡ τῶν ἱερῶν τέχνη, τῶν τε περὶ ταῖς θυσίαις
καὶ ταῖς τελεταῖς, καὶ ταῖς ἐπωδαῖς, καὶ τὴν μαντείαν πᾶσαν,
καὶ γοητεῖαν. Θεὸς δ' ἀνθρώπων ἔμινύλαι, ἀλλὰ διὰ τέττα πᾶ-
σά ἐστιν ἡ ὁμιλία καὶ ἡ Θιαλέκλος Θεοῖς πρὸς ἀνθρώποις καὶ ἐγρηγο-
ροῖσι καὶ καθεύδουσι. Καὶ ὁ μὲν περὶ τοιαῦτα σφοδρὸς δαιμόνιος ἀνὴρ.

*Omne Daemoniorum genus interiacet inter Deum et mor-
tales, referens Diis res humanas, hominibus diuinas: Ho-
minum quidem preces et sacrificia; Deorum imperia et
praemia sacrificiorum. Cumque sit in medio amborum,
efficit, ut uniuersum sit inter se deuinctum. Per hos ten-
dunt omnia vaticinia, arsque sacerdotum, eorumque omni-
um, qui sacrificiis et initiationibus, incantationibus et vene-
ficiis insistant. Deus autem non habet cum hominibus com-
mercium, sed per hos omnes fit legatio et allocutio Diis ad
homines, vigilantes item ac dormientes. Atque qui in
his doctus est, Vir daemonius dicitur. Imo alibi idem*

Plato in Epi-
nomide.

PLATO statuit Daemones αἰέριον γένος, ἔχον ἔδραν τρίτην καὶ
μέσσην, τῆς ἐρμηνείας αἰτίον, εὐχαῖς τιμᾶν χρεῶν, χάριν τῆς εὐφύ-
μις διαπορείας, h. e. genus aëreum, tertiam atque adeo mediam
obtinens sedem, interpretum siue internuntiorum munus su-
stinens, precibus colendum, prosperorum successuum causa.
Hinc etiam Apuleius: Mediae potestates, per quas et desi-
deria nostra, et merita ad Deum commeant, inter mortales
coelicolasque vectores: qui ultro citroque portant, hinc peti-
tiones, inde suppetias: ceu quidam utrinque interpretes
et salutigeri. Vnde et PLUTARCHVS hunc ordinem Dae-
monum vocat τὴν ἐρμηνευτικὴν καὶ διακονικὴν φύσιν. Sunt au-
tem isti Daemones aliud nihil, quam vel Angeli, vel Diaboli.
Nam δαίμων in Theologia gentili erat vocabulum μέσον, utros-
que, tum bonos, tum malos genios, complectens, quos PLA-
TO censet Daemones ex sententia HESIODI vocatos quasi
δαί-
δαι-

Plutarch. de
Iside et Osiri-
de p. m. 361.

Plato in Cra-
tylo.

δαίμονας, atque ait: esse non modo HESIODI, sed multorum aliorum e poëtis sententiam, viros probos magnis honoribus affectos, post mortem Daemones iuxta hoc prudentiae sapientiaeque nomen fieri, eique sententiae se quoque libenter assentiri, vt optimus quisque, siue viuis siue defunctus sit, recte vocetur Daemon. Ita HESIODVS de primis mortalibus, sub Saturno, in aureo seculo, vita defunctis:

Τοὶ μὲν δαίμονες εἰσι, Διὸς μεγάλα διαβλάς,
Ἐθλοὶ, ἐπιχθόνιοι, φύλακες θνητῶν ἀνθρώπων
Οἱ ρα φυλάσσειν τε δίκας καὶ χέτλια ἔργα,
Πλαστοδοταί - - -

Hesiod. op. et
dies v. 122. sq.

Ii quidem Daemones facti sunt Iouis magni consilio, Boni, in terris versantes, custodes mortalium hominum; qui quidem observant et iusta et prava opera, opum datores. Itemque PHILO Iudaeus in libro de mundo docet: eandem esse naturam animarum, Daemonum et angelorum; tum haec omnia bona esse et mala, bonos Daemones et malos, bonos angelos et malos. Idem testatur PLVTARCHVS l. c. qui item animaduertit: HOMERVM quoque insigniter bonos viros Θεοειδῆας καὶ ἀντιθέας, *Deorum similes et Diis aequales* appellare. Id quod ab ipsa reuelatione diuinitus facta non adeo abhorrere videtur. Vt enim in sacris literis homines pii fieri, *sicut Angeli Dei, ἰσάγγελοι angelorum similes*, dicuntur: et vt ostenditur finis totius beatitudinis esse ἐμοίωσις τῷ Θεῷ, καὶ κοινωνία τῆς φύσεως Θείας, vt efficiamur confortes imaginis filii Dei, et cohaeredes eius; sic tale quid innuebant illi, post mortem fieri bonos ac iustos, vti Deos ac Daemones, i. e. Angelos. Ita sub finem aureorum Carminum:

lutarch.
De Is. et Os.
p. 360. sqq.

Ἦν δ' ἀπολείψας σῶμα ἐς αἰθέρ' ἠλεύθερον ἔλθης
Ἔσσεαι ἀθάνατος Θεός, ἄμβροτος, ἐκ ἔτι θνητός.

*Quod si relicto corpore ad liberum aethera commigres, eris immortalis Deus, incorruptibilis, nec amplius morti obnoxius. Quoniam igitur pagani hosce Daemonas credebant, a summo Deo imperiis ac rebus humanis praefectos, et bonorum dōtē-
gas esse: hinc cultus eorum religiosus soli Deo debitus or-
tum traxit. Et quamvis sine dubio bonis spiritibus hunc
cultum tribuere voluerint, pro bonis tamen, ut recte iudicat*

Vossius de or.
pr. Idol. l. 1.
c. 8. p. m. 23.

*VOSSIUS, se mali Spiritus oggesserunt. Boni enim cultum
eiuscemodi, ut Dei proprium, aspernabantur. Et vel hoc
ipsum satis demonstrat, non bonos, sed malos genios a Pa-
ganis adoratos esse, quod cultores suos non reiecerunt ad
cultum summi Dei, quin imo huius cultum, quantum po-
terant, sustulerunt, aut saltem omnibus modis se summo
Deo in cultu aequari voluerunt. Ita disertis verbis testatur*

Porphy. se-
cundo de ab-
stinendo ab
animatis.

Grotius de V.
R. C. l. IV.

*PORPHYRIUS a GROTIO citatus, cuius verba breuitatis cau-
sa tantum latine adducemus. Per illos oppositos Diis omnis
ars malefica perficitur. Nam qui per malas artes animis
illudere ac res prauas efficere student, illos Spiritus et eorum
praesidem maxime colunt: possunt enim hi prodigiorum specie
imponere. Per hos philtrea et alia ad amores pertinentia mi-
seri homines sibi quaerunt. Omnis enim mala libido, et opum
spes et gloriae ab his maxime spiritibus, praecipue vero
fraudes: mendacium enim his proprium. Dii siquidem
esse volunt, et qui eorum Princeps est, Deus
ipse haberi. Deinde de Aegyptiis sacerdotibus: Illi
vero illud quidem extra controuersiam ponunt, esse genus
quoddam spirituum omni fraudulentiae inseruiens, multiforme,
versutum, quod modo Deos simulat, modo Daemonas,
modo mortuorum animas, eoque modo eos posse immittere
omnia, quae bona, quaeque mala habentur. Ad vera autem
bona, quae in animo consistunt, nihil eos posse, neque eorum*

eos habere notitiam, sed male uti otio, ludificari et impedire eos, qui in via sunt ad virtutem, plenos esse fastus, gaudentes nidoribus ac victimis. Idem sensus est apud IAMBlich. l. 3. CHVM de mysteriis Aegyptiorum. Imo Daemonibus cultum ab Ethnicis praestitum esse, vel ex modo eiusdem abunde patet, quandoquidem ita fuerit comparatus, ut legi naturae hominum mentibus insitae repugnaret, nec bonam honestamque mentem deceat. ubi nefandas ceremonias, ex quibus Diabolum religionis paganae autorem extitisse satis colligitur, multis recensere instituti nostri ratio non fert, imprimis cum id non solum a Patribus, IVSTINO MARTYRE, CLEMENTE ALEXANDRINO, ARNOBIO, MINVTIO FELICE, IVLIO FIRMICO, multisque aliis, nec non recentioribus Viris eruditissimis, abunde sit praestitum. Sufficit, quod Diabolus rem eo deduxerat, ut ante aduentum Christi vniuersalem tyrannidem in totum fere terrarum orbem exerceret, et loco Dei inter plerasque gentes aperte coleretur. Vnde IVLIVS FIRMICVS, *adhuc, inquit, primi erroris vitia grassantur, et quicquid hominem perdidit, colitur, et funesti anguis callida et malitiosa crudelitas adoratur. - Fugite, o miseri homines, fugite, et contagionem istam, quantacunque potestis celeritate deserite. Draco est, qui colitur. Latere non potest, proprietatem nominis sui ipse confessus est.* Hinc et olim fuerunt et nunc sunt populi, qui malos genios adorant, quos tales norunt ac profitentur, ut Arimanium Persae, Graeci Caco-daemonas, Veioues Latini: quin etiam EPIPHANIVS Sathanianorum meminit dicentium Satanam μέγαν καὶ ἰσχυρότερον καὶ πολλὰ ἐπιελθῆναι κακὰ τοῖς ἀνθρώποις. hinc ad eum confugiebant, eumque adorabant, atque honore praedicationeque venerabantur, ut adulatorio illo cultu conciliatus nocere desinat. Cuius quoque rei orbis terrae recentiori

Iamblich. l. 3. c. 32. et l. 4. c. 17. conf. Euseb. praepar. Eu. l. IV. c. 22.

Iul. Firm. de err. prof. rel. p. 15. 34.

Epiph. de haer. ref. c. 80. p. 1069.

tempore detectus exemplum suppeditat amplissimum, cum plurimi in America loci reperti fuerint serpenti antiquo modis crassis et visibilibus subiecti; vtpote quorum ritus religiosi maxime distorti erant, deformes ac peruerfi, sanguinolenti item ac crudelissimi. Ita de Mexicanis refert ACO-

Acosta l. V.
rerum Amer.
c. 27.

Georg. Fabr.
l. 1. rer. Sax.

STA, ipsis nullam esse sollicitudinem alterius vitae, sed pro bonis temporalibus Daemoni supplicare; tum etiam ne noceat saltem: Daemones quoque ab antiquis Saxonibus esse cultos GEORGIUS FABRICIUS refert: nam ante tempora CAROLI M. praeter FINNVM Deum, et Deam SIBAM, malus Deus, quem atrum dicebant, colebatur, ne noceret. Et vt multa alia exempla cultus Daemonum silentio praetereamus, nec antiquiorem nec certiore eiusdem producere possumus testem, quam diuinum Mosem: qui vt grande peccatum refert, sacrificatum esse לשרי

Deut. XXXII.
v. 17.

Id LXX. vertunt δαίμονιαι. Vulgata, *daemoniis*. Origo est à שר *aboleuit, perdidit, vastauit*, quod maleficos spiritus designari ostendit. Inde שר *Daemon*, quasi dicas *abolentem*, siue *vastatorem*, plane igitur conuenit cum nomine *Abbadon* et *Apollo*. Alii sic dictos volunt, quod in vastis locis habitarent, eosdemque putant ac eos, qui שרי

Leu. XVII. 7.

dicuntur, vbi LXX. vertunt τοῖς μάταιοις, *vanis, futilibus*, siue *non Diis*. Hieronymus autem *Daemonas* vertit, Onkelos שרין *Cacodaemonas*, quamuis enim שר apud Hebraeos hircum frequentissime significet, hircorum tamen nomine Cacodaemones intelliguntur; nam certum est, apud Aegyptios impense cultos Cacodaemonas sub Hirci forma.

Herodot. l. II.
c. 46.

Non solum HERODOTVS hoc disertis verbis testatur, sed ex aliis quoque veteribus Scriptoribus multa hac de re

Boch. Hieroz.
P. I. l. 2. c. 53.

collegit SAMVEL BOCHARTVS. Vnde Paulus in Novo Testamento dicit: ἀλλ' ὅτι αἱ θύαι τὰ ἔθνη, δαίμονιαι θύαι.

1. Cor. X. 20.

Sed quae immolant gentes, Daemoniis immolant. i. e. Diabolis,

lis: nam opponuntur Daemonia sic Deo, vt Paulus ostendat, Gentilium in sacrificiis superstitionem cedere in cultum ipsius Satanae.

XIX. Haëtenus allata satis euincunt: Diabolum per idololatriam coelum et thronum Dei vel religiosam sui adorationem soli Deo competentem affectasse, et hunc sui cultum, hanc religionem à se in terrarum orbem introductam, Dei instar variis prodigiis miraculorum speciem prae se ferentibus, variis itidem oraculis, quibus ad Dei exemplum futura praedicere conabatur, stabilire et confirmare mirum in modum allaborabat. Nolumus in praesenti plurima afferre, quae de Oraculis Diabolicis EVSEBIUS, VOSSIUS, B. MOEBIUS noster aliique quamplurimi de eorundem origine, propagatione et duratione differuerunt. Prolixiora sunt, quam vt hic repetantur. Istud tantum profiteri haud erubescimus, falli et fallere insigniter omnes illos, qui omnia, quae de oraculis Ethnicorum, nec non mirabilibus stupendis inter eos gestis relata legimus, ad fabulas fraudes et fallacias referre haud dubitant, ita vt nullas prorsus Daemonum operationes hic agnoscere velint, inter quos primoloco nominari meretur ANTONIVS van DALE, *de oraculorum Ethnicorum origine atque auctoribus*, itemque in dissertatione *de diuinationibus Iudaeorum Idololatricis*, cuius vestigiis insistens FONTENELLVS in *historia oraculorum* gallice conscripta, omnia oracula pro meris itidem imposturis habet. Sed vtrumque erudite ac solide refutauit Iesuita P. BALTVS *dans la reponse à l'histoire des oracles de Mr. de Fontenelle*, qua de re plura legi merentur apud summe Reu. Dn. D. BVDDEVM, tum in tractatu de *Atheismo et superstitione*, tum in *Historia Ecclesiastica Veteris Testamenti*, cuius sententiae nos quoque subscribere non veremur: rectissima illos incedere via, qui multas intercessisse sacerdotum

Euseb. in
praepar. Eu.
l. V. Vossius
Idolol. Gen.
til. l. I. c. VI.
Moebius in
Dispp.

Buddeus de
de A. et S. c. 3.
p. 287. et H.
E. V. T. Pe-
riod. U. S. I. ad
§. 36. p. 788.

Io. Cleric.
Bibl. choisie
T.III. Art.2.

tum fraudes ac imposturas fatentur: sed tamen multa ad Daemones referenda esse agnoscunt, vt auctor *des remarques sur le demelé, qui est entre Mr. de Fontenelle et l'Auteur de la reponse a l'histoire des Oracles*. Conferatur IO. CLERICVS, in *Bibliotheca selecta*. Profecto summam audaciam spirare videtur, adeo suis philosophematis ad noua principia et ideas de spiritibus fidere, vt omnium seculorum experientiam et testimonia cunctarum nationum accuses falsitatis, cum, si hic modus procedendi valeat, omnia quae vnquam in terrarum orbe gesta fuerunt, ab hominibus perfrictae frontis in dubium vocari vel negari possent. Ipsi gentilium eruditissimi et sagacissimi, Daemonum operam hic intercessisse agnouerunt et fassi sunt. Ita IAMBLICHVS: *Daemones sunt omnino qui et in oraculis mentiuntur et fallunt, et turpia consulunt atque peragunt*; et PORPHYRIVS apud Eusebium de praepar. Eu. sub finem libri IV. c. XXI. multus in eo est, atque ab HECATE et SERAPIDE similibusque oracula proficisci contendit; neque ab vllis aliis, nisi a malis Daemonibus ea prodire concedit. HECATEM autem et SERAPIM non solum malis Daemonibus annumerat, sed et eorum principes esse vult. Vnde etiam negat Porphyrius l. c., ab homine sapiente aut Daemones sollicitatum, aut vates, quales tunc erant, consultum iri, addita hac egregia ab Ethnico Christianae religionis hoste infenso vix expectanda sententia: αὐτὸς δὲ δι' ἑαυτῆς προσίων τῷ Θεῷ, ὡς ἐν τοῖς ἀληθινοῖς αὐτῆς σπλαγχνοῖς ἰδεῖσθαι, περὶ τῆς αἰωνίας βίης λήψεται τὰς ὑποθήκας, ὅπως ἐκεῖ συρρέουσας. *Vnus ille per se ipsum ad Deum, qui sedem veris in visceribus suis figit, ultro accedens, eoque totus confluens, indidem aeternae vitae praeceptiones hauriet*. Vt iam taceamus, ipsam Scripturam S. euidentissimis verbis Diabolicas in gentibus operationes docere et supponere ea emphasi, quae ipsi

Euseb. l. c.
c. XIX.

ipsi Conscientiae vim faciat, si negentur vel in dubium revocentur: nemo fere est inter Historicos probatiores Graecos aut Latinos, qui plurima portenta diabolica atque miranda scriptis non tradiderit. Innumera sunt huius generis, quae DIODORVS, LIVIVS, POLYBIVS, PLVTARCHVS, CICERO, PLINIVS, SVETONIVS, TACITVS, CAESAR, PAVSANIAS, DIONYSIVS HALICARNASS. sparsim recensent. Eorum aliquot collegit VALERIVS MAXIMVS, quae singula recensere angustia temporis et chartae non permittit. Vnius tantummodo exempli meminisse iuvat. Nimirum Satanam thronum suum inter homines praecipuum apud Delphos per aliquot secula posuisse, neminem praeterit. Nullibi terrarum se pro Deo huius mundi impudentius venditavit. Templum Apollinis in iis extructum omnium pene gentium populorumque donis locupletatum Galli duce Brenno in Graeciam irrumpentes spoliare aggressi sunt. Cum autem superatis Thermopolis recta Delphos Brennus contendisset, oppidani metu perculsi ad oraculum confugerunt: illos statim bono animo esse, nihilque formidare iussit Deus, vt PAVSANIAS refert: *Φυλάξεν δὲ αὐτὸς ἐπηγγέλλετο τὰ ἑαυτοῦ. Se sua defensurum pollicitus. Et statim prodigia repentina et omnium, quae unquam audierimus evidentissima in Barbaros diuinitus extiterunt. Primum enim terra, quantum soli Gallorum acies occupauerat, ingenti motu ad multas horas contremuit; crebra deinde tonitrua et fulmina Gallos non solum acriter exterruerunt, sed ad exaudienda quae dabantur à Ducibus signa hebetato aurium sensu prope attonitos reddiderunt: neque vero singuli tantum homines coelestibus ignibus corripiebantur, sed loco etiam proximi quique, cum ipsis armis conflagrabant. Visae praeterea in eos consurgere Heroum species, Hyperochus, Laodacus et Pyrrhus*

Pausan. in
Phoc. c. 23.
P. m. 853.

ribus &c. Atque huiusmodi quidem interdiu Galli terro-
ribus et cladibus perculsi, ea quae diem illum consecuta est
nocte funestioribus perculsi fuerunt casibus. Acerrimum
frigus eos cum niue plurima vehementer afflixit. Saxa prae-
terea ingentia et montis crepidines, sponte e Parnasso auulsae,
in Barbaros, quasi unicum illud esset quod peteretur signum
propositum, corruerunt. Neque vero singuli aut bini op-
primebantur, sed triceni et eo plures, uti forte simul aut
ad certi loci praesidium constitissent, aut una quiescerent,
ab ingruentibus rupibus collidebantur. Panicum quoque
terrorem et furorem diuinitus immissum esse narrat Pau-
sanius, ut arreptis armis mutuis vulneribus ceciderint, et in
hunc modum territi, fracti, dissipati ad vnum omnes in-
ternectione deleti fuerint. Quale quid etiam memoriae
prodidit HERODOTVS in VRANIA similem Xerxis conatum
describens: nam et ibi oraculum datum erat, ne trepida-
rent Delphi, aut quicquam e templo mouerent, se enim
suis rebus tuendis sufficere, inquit Daemon, ἔκ' ἐοικέναι
Φαῖς αὐτὸς ἱκανὸς εἶναι τῶν ἐαυτῷ προκαθήμεναι. Ita summus
Deus permisit, ut mira portenta atque prodigia a malis
spiritibus ederentur; cum deludi talibus praestigiis meriti
essent, qui à veri Dei cultu pridem defecerant. Ita tra-
didit eos in potestatem Principis tenebrarum, eique per-
misit, ut ad maiorem obdurationem in defensione arcis
δεισιδαιμονίας tot tantaque prodigiosa ostenta ederet, pari
fere modo, quo Spiritus S. Antichristi aduentum fore di-
xit κατ' ἐνέργειαν τοῦ Σατανᾶ ἐν πάσῃ δυνάμει καὶ σημείοις καὶ τέ-
ρασι ψεύδους, i. e. signis et prodigiis mendaci doctrinae in-
feruentibus: qualia in veteri quoque testamento IANNES
et IAMBRES Deo permittente ad aliquem usque gradum
patrasse leguntur, et in Nouo de Simone Mago idem me-
moriae proditum est, utpote quem propter ostenta et pro-
digia

digia Magica pluribus à Patribus priscæ Ecclesiæ IVSTI-
 NO, IRENAEO, TERTVLLIANO, CYRILLO, THEO-
 DORETO, EPIPHANIO explicata Samaritæ tanta profe-
 querentur admiratione et veneratione, vt appellaretur ἡ
 δύναμις τῆς Θεῆς μεγάλης, *virtus illa Dei magna*, cuius venera- Adt. VIII. 10.
 tionis statim v. sq. hæc ratio subiungitur: διὰ τὸ ἰκανῶ χρό- II.
 νῶ τοῖς μαγίοις ἐξεστακέναι αὐτὰς, *propterea quod multo tem-
 pore magicis artibus eos obstupescerat.* Et talia quidem Sa-
 tanas eiusque instrumenta summi Dei permissu operari
 dicuntur, ἐν πάσῃ ἀπειθή τῆς ἀδικίας, vbi recte obseruante
 GROTIO genitiuus iterum finem significat: eo enim tende-
 bat et adhuc tendit Satanae et falsorum Doctorum dece-
 ptio, vt homines ad flagitia impellant, aut in flagitiis de-
 tineant. Hinc omni tempore per Epicuræos et Saddu-
 caeos, et recentiore ætate per Hobbesianos, Spinozistas et
 Socinianos omnem mouit lapidem, vt τὸ γνωστὸν τῆς Θεῆς
 vel notitiam Dei naturalem tum insitam tum acquisitam,
 nec non naturale discrimen inter honesta et turpia in ipsa
 Dei et creaturarum rationalium ad imaginem Dei con-
 ditarum, eiusdemque, etiam in statu corruptionis, nonnullas
 reliquias retinentium natura fundatum, et propterea omni-
 um mortalium mentibus, teste natura et naturæ voce, i. e.
 omnium gentium consensu, nec non scriptura, insitum suf-
 focaret, extingueret, eradicaret: quemadmodum iam priscis
 temporibus Aristippus Cyrenaicus, Carneades et Simon
 Magus actiones hominum bonas malasque natura differre
 negarunt. Et sic semper secundum iusta Dei iudicia vsu
 venit, vt iis, qui veritatem à Deo patefactam vel in natura
 vel in reuelatione contemnerent, Deus immitteret ἐνέργει-
 ας τῆς πλάνης, eis τὸ πιστεῦσαι εὐθὺς τῷ ψεύδει. ἵνα κριθῶσι πάντες II. Thess. II.
 οἱ μὴ πιστεύσαντες τῇ ἀληθείᾳ, ἀλλ' εὐδοκήσαντες ἐν τῇ ἀδικίᾳ, i. e. 10. II.
operationem erroris vt credant mendacio, vt judicentur

Rom. I. 20. sq.

omnes, qui non crediderunt veritati, sed consenserunt iniquitati. Id quod de Ethnicis diserte testatur Paulus, quod

cum cognouerint Deum, nec tamen vt Deum glorificaue-
rint, exinde in reprobam mentem traditi fuerint, et cor
eorum desipiens fit obtenebratum, ita vt cum maxime se
sapientes esse iactitarent, reuera stulti facti sint; et quo vs-
que morum corruptio haec apud ethnicos processerit, et
quomodo luminis naturalis reliquiae apud eos extinctae
fuerint, tum ex loco citato Apostoli abunde patet, tum
pluribus ex ipsorum auctoribus demonstrari posset, si
quidem hoc ageretur. Plura de hoc argumento erudite
ac solide pertractato a Magnifico Dn. D. WERNIS-
DORFFIO in peculiari dissertatione de *ἐνεργείᾳ πλο-
υῆς* seu *efficatia errorum* adh. I. II. Thes. II, 10. 11. legi omni-
no merentur. Cum igitur Satanas tantam in animos ho-

Eph. II. 2.

minum potestatem acquisiisset, vt loco Dei coleretur, et vt
vitam omnibus sceleribus ac nefandis flagitiis coopertam
agerent, κατὰ τὸν ἄρχοντα τῆς ἐξουσίας τῆς αἰέρος, τῆς πνεύματος
τῆς νῦν ἐνεργῶντος ἐν τοῖς υἱοῖς τῆς ἀπειθείας. Secundum princi-
pem potestatis aëris huius, spiritus, qui nunc operatur in fili-
is incredulitatis: Sane mirum non erat, quod iusto Dei iu-
dicio corpora quoque eorum inuadens per miserandam et
horribilem obsessionem crudelissimam in genus humanum
exercuerit obsessionem. Sane quanta obsessorum à Diabolo
multitudo fuerit, cum Christus in hunc terrarum orbem ve-
niret, ex historia Euangelica et aliis historiarum monimen-
tis fide dignis satis constat; et nostrum negotium iam non
est, contra BEKKERVM, veritatem obsessionum Diabolica-
rum demonstrare, inprimis cum itidem à Viris Doctis-
simis id satis iam praestitum fuerit, et ea, quae de obsessis in
nouo testamento saepissime narrantur, omnino ita compa-
rata sint, vt qui de morbo quodam aut melancholico aut
alio,

II

II

III

III

II

II

III

alio id intelligere vellet, sana non amplius praeditus esse mente censerique queat, prout bene iudicat laudatus Dn. BVD-DEVS in tractatur de *Atheismo et superstitione*, vbi haec et alia plura quae ad πνευματομαχίης eorumque philosophemata inepta solide conuellenda pertinent, vberius tractata legi merentur.

Buddeus de
superst. et
Atheismo c.
§. 3. p. 58

XX. Nobis haec sufficiant ad perspicendum, qua ratione Draco coelum ac thronum Dei occupare gestiuerit, qui nempe dici potest non vere sed ex opinione gentium fuisse in coelo, quamdiu religio illa vel nefanda superstitio, quae astu Satanae in mundum inuecta est, credebatur esse vera, et Numina illa, quae Draco per Popas et sacrificulos colenda suadet, et in quibus ipse colitur Draco, creduntur veram possidere diuinitatem et esse in coelis. Nunc quoque videamus, quomodo Satanas ex coelis deiectus fuerit: et hoc contigit, quando paganae superstitionis falsitate publice demonstrata, Populi suis certatim renunciarunt erroribus, et quae coluerant Numina, intellexerunt esse idola, res vanas et nihili, vel ipsum esse Draconem sub illis nominibus à Gentibus cultum; quae victoria de Dracone complementum aliquod habuit temporibus CONSTANTINI, quando ei adempta negataque occasio est Christianos nomine ac titulo religionis suae amplius persequendi et affligendi. Nimirum Christus est lapis sanctus, prout IULIVS FIRMICVS, l. c. loquitur, *qui imaginem Diaboli percutit, ut superato eo ac prostrato et in cinerem fauillasque conuerso, erecto sublimitatis suae vertice, purum dominationis imperium habeat.* Omnino aduentu Christi in carne magna lux affulsit humano generi, in tenebris et umbra mortis sub dominio Diaboli Principis tenebrarum sedenti. Tum mundo noua luce collustrato et confessorum ingenti numero adaucto, tenebrae illae errorum et superstitionum

nebu-

Euseb. Praep.
Eu. l. V. c. I.

nebulae dissipabantur, et praestigiae illae Diabolicae noctis filiae diem non ferebant, sed passim explodebantur animaduersae: quod per singula eundo paucis adhuc e veteribus monumentis demonstrare operae pretium fuerit. Quod igitur primo ad idololatriam attinet, manifestum profecto est, ubicunque doctrina Christi recepta fuit, collapsum Daemonum cultum et artes magicas, et vnum Deum cultum esse cum detestatione Daemonum, quorum vim ac potestatem Christi aduentu esse infractam ipse PORPHYRIUS agnouit magnus ille Daemonum Patronus, vti ab EVSEBIO appellatur, qui verba quoque eius ex libro contra Christianos scripto allegat, vbi inter alia: Ἰησοῦς γὰρ τιμωμέν-
us, inquit, ἐδεμιᾶς τις Θεῶν δημοσίας ὠφελείας ἤθετο. *Ex quo Iesus coli coeptus est, communem ac publicam Deorum opem nemo sensit*, quae EVSEBIUS loco citato ita explicat, vt ostendat, Iesum vera virtute diuina immensam illam tot Deorum toto quondam orbe dominantium multitudinem exterminasse, eademque potestate ipsorum honorem cultumque contemtui et ludibrio subiecisse, vt nec vlli amplius Dii sint nec virium quicquam habeant, nec vsquam vel leuiter appareant, nec in ciuitatum conuentus vt olim sese amplius inferant, ὅτι μὴ Θεοὶ, δαίμονες δ' ἦσαν πονηροὶ, *utpote qui non Dii sed mali Daemones essent.* Idem EVSEBIUS Praepar. Eu. c. XXI. ostendit: neminem ab omni aeuo fuisse praeter vnicum seruatore[m] Dominumque nostrum, qui totum genus humanum à Daemonum impostura liberauit: et capite sequenti XXII. ex PORPHYRIO multis probat, in eo rationem praestigiarum Daemonum potissimum constitisse, quod Dii esse velint, βέλονται γὰρ εἶνα Θεοὶ καὶ ἡ προεσῶσα αὐτῶν δύναμις δοκεῖν Θεὸς εἶναι ὁ μέγιστος. *Volunt enim Dii esse, et princeps eorum virtus summi Numinis existimationem affectat.* Christus vero nequisimos illos spiritus deturbauit

ab illo coelesti loco, quem e mentita Diuinitate sibi arrogarunt et procurauere ab Ethnicis confingi, ita vt non amplius adorati fuerint tanquam Dii in coelo consistentes, sed cunctis gentibus tanto fuerint despectui tantaeque execrationi, vt illorum templa quantumuis versus coelum elata et simulacra superne collocata euerfa sint, in terram deiecta et conculcata. Hinc ATHANASIVS, Christum resurrexisse ac viuum et omnipotentem Deum esse exinde probat, quod falsa incredulorum numina daemonesque quos adorant, extrudat, persequatur et profliget, ἐνθα γὰρ ὀνομάζεται Χριστὸς καὶ ἡ τέσσα πείσις, ἐκείθεν πᾶσαι μὲν εἰδωλολατρίαι καθαιρεῖται, πᾶσαι δὲ δαιμόνων ἀπάτη ἐλέγχεται· πῶς δὲ δαίμων εἰδὲ τὸ ὄνομα ὑποφέρει ἀλλὰ καὶ μόνον ἀκέσας οἰχεται. *Vbi enim nominatur vel Christus vel fides eius, inde omnis idololatria depellitur, et Daemonum insidiae patefiunt, ac quotquot sunt daemones, ne nomen quidem eius tolerant, sed ubi vel solum id audierint, in fugam vertuntur.* Et alibi idem ATHANASIVS: ἔτι γὰρ εἰδωλολατρεῖς καὶ ὡς ἄνθρωπον διαβάλλοντες τὸν Χριστὸν, τῷτον ὑπερὸν Θεὸν γινώσκοντες καὶ ἀλιμπύοντες τὰ εἰδωλα καὶ εἰς ἐφοβῶντο δαίμονας ἐν τοῖς εἰδώλοις. *Qui enim haecenus idololatrae et Christum vt hominem vilipendebant, eundem postea Deum esse agnoscetes destituunt idola, et quos daemones in idolis metuebant.* Hoc ipsum est, quod verus ac vnicus Deus multo ante per prophetas praedixerat. Se scilicet omnes Deos, qui coelum et terram non fecerunt deleturum Ier. X. 10. II. Zeph. II, II.

Athanas. T. I.
de incarn. ver.
bi p. m. 83.

XXI. Pari modo Satanas de coelo deiectus est, in eo, quod artes magicae, oracula et obfessiones post aduentum Christi cessarunt. Etenim Diabolum eiusque instrumenta praestigiis suis Diabolicis contra Christum eiusque Doctrinam nihil efficere valuisse, in ipsis sacris literis relatum legimus. Iam supra de Simone Mago audiuius, quod to-

Iustin. Mart.
apol. 2. p. 69.

Act. VIII. 10.
II.

Nicephorus
I. 2. H. E. c. 27.
Clemens Re-
cognit. I. 2.

Arnob. I. 2.
adv. gentes
p. m. 50.

Constit. Ap.
I. VI. c. 9. Cyril-
lus catech. 6.
Sulpit. Sever.
I. II. c. 41. Au-
gustin. Serm.
III. in natali SS.
Petri et Pauli,
Isidor. Pelus.
I. I. Ep. 13.
Hammond. ad
c. XII. Apoc.

ta Samaritanorum ciuitas ipsum obstuperit eundem ceu
virtutem Dei magnam venerata. Imo iuxta testimonium
IVSTINI MARTYRIS Samaritani pene omnes Simonem
Magum quasi primum Deum et supremum inter omnia
Numen esse profitebantur, id quod confirmat et causam
simul quae Samaritanos permouit, vt tantum Simoni tri-
buerint, Spiritus S. indicat, cum Simonem Magicis suis
praestigiis, quas per tempus bene longum Samariae exer-
cuerat, Samaritanorum oculos et animos fascinaſſe ſcribit.
De quibus Simonis praestigiis plura referunt Nicephorus
et Pſeudo-Clemens Romanus, Simonem nimirum flam-
mam illaeſum tranſiſſe, in aërem volaſſe, ex lapidibus
panes feciſſe, in varias ſpecies ſe tranſmutaſſe, occlu-
ſas fores verbo aperuiſſe, per montes et ſaxa tranſiſſe,
arbores et virgulta produxiſſe, aliaque huiusmodi viribus
humanis maiora perpetrāſſe. Sed miſerrimum tandem exi-
tum hanc Simonis magi gloriam habuiſſe perhibent, qui
magicum eius volatum et praecipitem lapſum referunt,
quod facit ARNOBIVS, qui Romanos dicit *Numae Regis ar-
tibus atque antiquis ſuperſtitionibus occupatos non diſtulſiſſe
tamen res patrias linquere, et veritati coaleſcere Chriſtia-
nae. Vidiffe enim currum Simonis magi et quadrigas igne-
as Petri ore diſſeſſas et nominato Chriſto euaniſſe. Vidiffe
ſe fidentem Diis falſis et ab iisdem metuentibus proditum, pon-
dere praecipitatum ſuo et cruribus iacuiſſe praefraſſis, poſt
deinde perlatum Brundam cruciatibus et pudore deſeſſum ex
altiſſimi culminis ſe ruruſum praecipitaſſe faſtigio, quam rem
itidem narrant ſcriptor conſtitutionum Apoſtolicarum, CY-
RILLVS HIEROSOLYMITANVS, SVLPITIVS SEVERVS,
AVGVSTINVS, ISIDORVS PELVSIOTA aliique. Quam-
uis autem GROTIVS et HAMMONDVŠ hanc allegatam Hi-
ſtoriam de Simone mago e coelo deiecto vtraque manu am-
ple-*

plectantur, ita vt posterior potissimum ad hunc casum Simonis respici existimet, vbi Satanam de coelo deiectum esse Spiritus S. asseuerat: plures tamen alii grauisimas afferunt causas, cur eidem minus fidem habere velint. qua de re plura legi merentur apud B. ITTIGIVM et IO-ANN. CLERICVM. Sed vtcunque fit de hoc Simonis volatu magico eiusque deiectione, hoc tamen extra controuersiam positum est, hunc Simonem omni incantationum et praestigiarum genere vsum magicas virtutes arte Daemonum edidisse: non solum Spiritus S. vt supra iam vidimus, sed multi inter antiquos Patres hoc testati sunt, quin etiam TERTVLLIANVS, *de idololatria* nos certiores facit: Magiam in Simone punitam esse, *et de praescriptione Haereticorum* ait: *Simonianae autem magiae disciplina Angelis seruiens utique et ipsa inter idololatrias deputabatur, et à Petro Apostolo in ipso Simone damnabatur.* Nec dubitem Paulum ad Simonianos Magiae, vt Irenaeus testatur, peritissimos respexisse, vbi scribit: *Quemadmodum Iannes et Iambres resisterunt Moysi, ita et hi resistunt veritati: homines mente reprobi circa fidem. Sed ultra non proficient; insipientia enim eorum manifesta erit omnibus, sicut et illorum fuit.* Quid quod magicas artes beneficio Doctrinae Euangelicae, nec non miraculorum nomine Christi patratorum, ex quibus vnusquisque modo attendens ad res gestas, et Veritati malitiose non obnitens certissime ac clarissime conuinci poterat, omnes Daemones potestati Seruatoris Christi penitus obnoxios esse, in maximum odium adductas relatum legimus, nam prout Lucas memoriae prodidit: *Ἰκανοὶ τῶν τὰ περίεργα πράζοντων, συνενέγκαντες τὰς βίβλους κατέκαιον ἐνώπιον πάντων.* Multi autem ex iis, qui fuerunt curiosa sectati, contulerunt libros, et combusserunt coram omnibus; per περίεργα curiosa hic autem intelligi ea, quae ad artes magicas spectant,

Ittig. de Hae-
ref. S. I. c. 2.
§. 8. et Cle-
ricus ad II.
Theff. II. 3.
et ad II. Tim.
III. v. 8. et
in Hist. Eccl.
P. 353.

Tertull. c. 33.

Irenaeus l. I.
c. 2.

II. Tim. III.
8. sqq.

Act. XIX. 19.

Horat. Epod.
17.

tum ex profanis tum Ecclesiasticis scriptoribus eodem sensu
hoc vocabulum adhibentibus satis euinci potest. Apud HO-
RATIVM Canidia:

*An quae mouere cereas imagines,
Vt ipse nosti curiosus, et Polo
Deripere lunam vocibus possum meis;*

Herod. l. IV.
c. 12.

et HERODIANVS περιεργότερον ANTONINVM
vocat, qui τὰ θεῖα καὶ δαιμόνια ἤθελε πολυπραγμονεῖν, *res*
diuinas Daemonesque anxie nimis et curiose inquirebat.

Irenaeus l. I.
c. 2.

IRENÆVS quoque loco iam supra citato de Si-
monianis magiae peritissimis: *Amatoria quoque et agogima,
et qui dicuntur Paredri et Oniropompi, et quae sunt alia pe-
rierga, apud eos curiose exercentur.* Ephesum autem ante
alias ciuitates hisce prauis artibus deditam fuisse item ve-
teres scriptores testantur, quos GROTIUS et HAMMON-
DVS allegarunt. Itaque περιεργα πράζαντες erant inter Eth-
nicos Magi ac Venefici, qui protulerunt libros de teterri-
ma illa arte, qui licet magno constitissent, et magno pretio
vendi possent, ab iis nec sunt seruati nec venditi, sed vt
eorum memoria ac propagatio penitus extingueretur ac
impediretur, et omnibus testatum fieret, se omnes artes
magicas toto animo execrari, iisdemque nuntium mittere,
palam combusti. Sed plura de hac materia ex professo
tractata legi merentur in peculiari erudita dissertatione de
Ephesiorum libris curiosis combustis à Cl. M. ORTLOBIO
Fautore nostro honoratissimo publicata.

XXII. Ceterum hanc explicationem de Ephesiorum
libris magicis haud parum illustrent veterum testimonia.
BEDA ad h. l. *Curiosa dicit magicae artis industriam, cu-
ius sectatores merito suos libros incendunt, magno licet pretio
aestimatos, quando ipsos, quibus seruierant, Daemones Iesum
Christum Dominum et Apostolos eius vident honorare.* Ita
et antiquiores Patres Ecclesiae testimonium perhibent: Ma-

am,

giam, quantacunque olim eiusdem fuerit efficacia, Christi Doctrina plurimum imminutam et sublatam esse. ATHANASIVS de incarnatione verbi Dei: *Quid autem de magia loquar, quae apud illos in summa admiratione fuit? nisi et illam quoque, quae ante aduentum verbi apud Aegyptios, Chaldaeos, Indos floruit, et spectatores admiratione sui complebat, praesentia veritatis et verbi apparitione victam ac plane oblitteratam esse.* TERTVLLIANVS de idololatria: *Sic et alia illa species Magiae, inquit, quae miraculis operatur, etiam aduersus Mosen aemulata, patientia Dei traxit ad Euangelium usque. Nam exinde et Simon Magus iam fidelis, quoniam aliquid adhuc de circulatoria secta cogitaret, ut scilicet inter miracula professionis suae etiam Spiritum S. per manuum impositionem enundinaret, maledictus ab Apostolis de fide eiectus est; et alter magus, qui cum Sergio Paulo, quoniam iisdem aduersabatur apostolis, luminum amissione mulctatus est. - Post Euangelium nusquam inuenies aut Sophistas, aut Chaldaeos, aut incantatores aut coniectores, aut Magos nisi plane punitos. Quae tum temporis, quo haec scribebant Patres, tanta gaudebant euidencia, ut re ipsa veritatisque experimentis haec satis demonstrari palam professi fuerint.* Sic ATHANASIVS l. c. *Ταῦτα δὲ τὰ λεγόμενα παρ' ἡμῶν, ἐκ ἄλλοις λόγοις εἰσὶν. ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς πείρας ἔχει τὴν τῆς ἀληθείας μαρτυρίαν. Et haec quidem non verbotenus à nobis iactantur, sed re ipsa veritatisque experimentis demonstrantur. ἡκέτω δὲ, ὁ πείραν τῶν προλεχθέντων βεβλόμενος λαβεῖν, καὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς φαντασίας τῶν δαιμόνων, καὶ τῆς τῶν μαντείων ἀπάτης, καὶ τῶν τῆς μαγείας θαυμάτων καὶ χρησάσθω τῷ σημείῳ τῷ γελωμένῳ παρ' αὐτοῖς σαυρῆ, τὸν χριστὸν ὀνομάσας μόνον, καὶ ὁψετε πῶς δι' αὐτῆς δαίμονες μὲν φεύγουσιν, μαντεῖα δὲ παύεται, μαγεία δὲ*

Athanas. p. m.

101. ed. Col.

Tert. c. IX.

Athanas. p.

102.

p. 100.

πᾶσα καὶ Φαρμακεία καταργεῖται. *Veniat qui istorum dicto-
 rum experimentum capere velit, et in ipsis praestigiis dae-
 monum, et imposturis vaticinorum, et in miraculis magiae,
 utatur signo crucis ab ipsis deriso, nomenque Christi inuocet,
 et videbit, quomodo eius rei metu Daemones fugiant, vatici-
 nia conquiescant, magia et veneficia irrita iaceant, et pau-
 lo ante dixerat: 'Εἰ δὲ μὴ αὐτάρκεις εἶναι τὰς λόγους ἡγῶνται
 πρὸς αἰσχύνην αὐτῶν. καὶ ἐκ τῶν ἐπ' ὄψει πάντων φαινομένων
 πιστεύωσαν τὰ λεγόμενα. πότε τὴν τῶν εἰδώλων θρησκείαν
 ἤρξαντο καταλιμπάνειν οἱ ἄνθρωποι, εἰ μὴ ἀφ' ἧς γέγονεν ὁ ἀλη-
 θινὸς τῷ Θεῷ Θεὸς λόγος ἐν ἀνθρώποις; &c. πότε δὲ ἡ δαιμόνων
 ἀπάτη καὶ μανία κατεφρονήθη, εἰ μὴ ὅτε ἡ τῷ Θεῷ δύναμις, ὁ
 πάντων καὶ τέτων δεσπότης, διὰ τὴν τῶν ἀνθρώπων ἀσθένειαν
 συγκαταβάς, ἐπὶ γῆς ἐφάνη; πότε δὲ τῆς μαγείας ἡ τέχνη καὶ
 διδασκαλεία ἤρξαντο καταπατεῖσθαι, εἰ μὴ ὅτε τὰ θεοφάνια τῷ
 λόγῳ γέγονεν ἐν ἀνθρώποις. *Quod si hasce rationes nondum
 idoneas arbitrantur, ut ipsos sui ipsorum pudeat, sal-
 tem ex iis, quae oculis subiecta sunt, fidem colligant.
 Quando autem idolorum ceremonias inceperunt abiicere,
 nisi ex quo verum Dei verbum inter homines apparuit? &c.
 Quando Daemonum fraus et malitia contempta fuit? ni-
 si cum Dei verbum, Dei vis et potentia (cui dominium
 est in haec uniuersa) ad hominum imbecillitatem se demisit,
 et in terris apparuit? quando ars magica et scholae prae-
 stigiarum inceperunt sordescere? nisi cum diuina appari-
 tio Verbi hominibus exhibita fuit. Quin etiam TER-
 TVLLIANVS non detrectat, quo minus Christiani qui-
 busuis suppliciis afficiantur, nisi Ethnicis inspectantibus
 mirabilia Daemonum artisque magicae profligent: Illa ipsa
 Virgo coelestis pluuiarum pollicitatrix, iste Aesculapius me-
 dicinarum demonstrator, alias demorituris Socordio et Thana-**

Tertull. Apo-
 loget. c. XXIII.

tio et Asclepiodoto vitae subministrator, nisi se Daemones confessi fuerint, Christiano mentiri non audentes, ibidem Christiani illius procacissimi sanguinem fundite. Quid isto opere manifestius? quid hac probatione fidelius? simplicitas veritatis in medio est. Virtus illi sua assistit: nihil suspicari licebit, magia aut aliqua fallacia fieri. Dictis non stetis, si oculi vestri et aures permiserint vobis. Quid autem inniti potest aduersus id, quod ostenditur nuda sinceritate.

XXIII. Vti vero idololatria et artes magicae sic etiam oracula et obfessiones post aduentum Christi paulatim cessarunt. Tot Veterum testimonia hac ex parte prostant, vt ad eos, qui nihil prorsus diuini hic agnoscunt, optimo iure SOCRATIS iudicium de iis, qui omnem rerum futurarum diuinam reuelationem negabant, applicare posse videamur: nam referente XENOPHONTE ἀπομν: L. I. haud procul initio: μηδὲν τῶν τοιούτων διομένους εἶναι δαιμόνιον, ἀλλὰ πάντα τῆς ἀνθρώπινης γνώμης, δαιμονῶν ἔφη, horum omnium si qui nihil ad numen referant, sed vniuersa potius ad hominis consilium, furere dicebat. Ipsi gentiles silentia miraculorum mirati sunt, nescii dare causam dum veram non agnoscerent, vti ex CICERONIS libris de diuinatione et PLUTARCH. de defectu oraculorum apparet. Hinc etiam Iuuenalis:

- Delphis oracula cessant

et genus humanum damnat caligo futuri.

Inter Patres de hac re agentes legi merentur EVSEBIUS, THEODORETUS, SOZOMENUS, ATHANASIUS, CHRYSOSTOMUS, HILARIUS, GREGORIUS NAZIANZENUS. Equidem ANTONIVS van DALE multa obiicit, ac inprimis pluribus euincere satagit, neutiquam Christi tempore, nec longe post omnia oracula obmutuisse. Quasi vero vlli vnquam in mentem venisset affirmare: regnum Diaboli

statim et simul vno ictu euersum esse; quin potius paulatim hoc magnum Dei opus, vt solet in operibus suis patrandis procedere, ad finem perductum esse ex omnibus historiarum monumentis satis constat; et probabilissimum est, oracula paulatim conticescere coepisse, vsque dum Christi aduentu demum fracta penitus Daemonum vis, silentiumque ipsis impositum fuerit. Nam quae post Christum edita referuntur, recte hic iudicante P. D. HVETIO, postremi fuerunt abolitae facultatis conatus, ac velut fumus extinctae facis, aut vanae lumbrici secti vertigines: neque haec ita stricte sumenda sunt, quasi post Christi obitum nullum omnino editum sit oraculum. Velut cum dicimus, per Christi mortem abrogatam fuisse Iudaicam legem, abolita sacrificia, extinctos idolorum cultus, gentes ad Christi obsequium conuersas, non ea volumus contigisse hoc ipso puncto temporis, quo Christus obiit: sed iacta tum esse fundamenta, satasque radices, vnde postea rerum illarum euentus sit consecutus.

XXIV. Verum cum haec ita comparata sint, vt peculiarem operam contra ANTONIVM van DALE suscipiendam requirant, nolumus iis immorari: quin potius ad obfessiones progredientes videbimus, quomodo hac quoque in parte potestas Satanae sublata fuerit. Hac de re ipsa Christi Apostolorumque historia nos minime dubitare finit, nam de Christo dicitur: quod sanauerit πάντας τὸς καταδυναστευομένους ὑπο τῇ Διαβόλῃ, omnes à Diabolo oppressos, vbi admodum emphatice adhibet verbum καταδυναστεύεσθαι, quod verbum significat, potentia aliquem opprimere, vel tyrannidem exercere in aliquem, vt adeo insignis potestas et tyrannis, quam tum temporis Satanas in humanum genus exercebat, innuatur, à qua per Christum liberatum est, vnde discipuli quoque Christi redeunt, vti

Huet. Dem.
Eu. prop. IX.
c. 39. §. 9.

Act. X. 38.

supra in explicatione textus audiuius, magno cum gaudio dixerunt: *κύριε καὶ τὰ δαιμόνια ὑποτάσσεται ὑμῖν ἐν τῷ ὀνόματι σου*, etiam *Daemonia subiiciuntur nobis per nomen tuum*. Etenim hoc intererat inter Christi miracula et Discipulorum, quod Christus ea faceret vi propria, Discipuli vi magistri, cuius nomen etiam in eiectione Daemonum nuncupabant, vti ex Actis et Patrum scriptis apparet; atque hoc miraculosum donum daemones expellendi vna cum aliis huiusmodi plurimis à Christo Discipulis suis ac fidelibus affeclis concessis, satis diu in prima Ecclesia floruit. Testantur id antiqui Scriptores IRENAEVS, EVSEBIVS, ORIGENES aliique plures. Inter recentiores hanc rem ex instituto PFANNERVS in peculiari libro de *miraculis primitiae Ecclesiae charismati* tractauit. Hoc igitur charismate Diabolos eiiciendi Christianis dato in primis gloriantur antiqui Patres, imo ad αὐτοψίαν expulsionis Daemonum, ceu admirandi ac singularis ἐνεργήματος, variis seculis prouocant, vt quidem inde aduersus infideles Evangelicam fidem demonstrarent. Neque sane putandum est, prout bene iudicat MELCHIOR LEYDEKKERVS in *Dissertatione Historico-Theologica de Bekkeri volumine et Scripturarum autoritate ac veritate pro Christiana religione Apologetica*, aut Iudaeos aut Gentiles, quos inter sapientissimi alias Philosophi et Politici (fortis satis, vt reor, spiritus) aut Christianos omnes tam stolidos fuisse, vt omnibus fere sensibus orbati deciperentur: aut recens conuersos, satis prouidos, ne à Viris, qui toti orbi se opponebant, et antiqua sacra destruebant, fraudibus ac dolis deciperentur, nihil rerum, quae agebantur, intellexisse: vel Doctores excellentissimos, Martyres et Confessores probatae fidelitatis, adeo audaces fuisse, vt incautis omnino Christianis, non tantum suo, verum etiam nobis labentibus seculis, imponerent. Cum tamen ne minimum

Iren. I. II. c. 31.
Euseb. H. E.
I. V. c. 7.
Origen. c.
Cels. I. I. II.
et VII.

mum quidem commodum ex hac confessione, sed crudelissimas persecutiones, omnium bonorum ac ipsius vitae iacturam certissimam sibi polliceri possent. Quamplurima Patrum testimonia de hac Daemonum expulsionem iam collegerunt STILLINGFLEETVS, LEYDECKERVS, l. c. item Elmenhorstius et Ouzelius ad MINVTIVM FELICEM, ex quibus nonnulla afferre haud abrefuerit. Ita IVSTINVS MARTYR, *Dial. cum Tryphone*: Τὴν τῆς ὀνόματος χριστοῦ ἰχὺν καὶ τὰ δαιμόνια τρέμει, καὶ σήμερον ἐξορκιζόμενα καὶ τῆς ὀνόματος Ἰησοῦ χριστοῦ τῆς σαυρωθέντος ὑποτάσσεται ὥς καὶ ἐκ τούτου πᾶσι φανερόν ἐστιν, ὅτι πατὴρ αὐτοῦ τοσαύτην αὐτῷ ἔδωκεν δύναμιν, ὥστε καὶ τὰ δαιμόνια ὑποτάσσονται τῷ ὀνόματι αὐτοῦ καὶ τῇ τῆς γενομένης πάθους αὐτοῦ οἰκονομίᾳ. *Nominis etiam Christi potentiam Daemones tremunt et reformidant, et hodie quoque illi per nomen Iesu Christi crucifixi adiurati nobis parent, ut inde etiam omnibus pateat, Patrem ei tantam dedisse potestatem et virtutem, ut et daemones nomini ipsius et passionis eius obitae functioni subiecta sint.* Haec et plura alia huiusmodi IVSTINVS Philosophus inter Platonicos primarius, qui etiam magna animi fiducia, signis palam omnibus probatis et probandis nitente, in *Apologia pro Christianis*, sic causam suae religionis senatui Romano commendat: *Hoc ipsum ex his, quae sub aspectu vestro sunt, intelligere potestis. Multos arreptitios per totum orbem et in hac ipsa ciuitate, multi ex nostris Christianis adiuratos per nomen Iesu Christi, sub Pontio Pilato crucifixi, sanarunt; quos nec incantatores expiatoresve sanare potuerant, et adhuc sanare pergunt, daemones profligando ex obsessis hominibus.* Iustino iungimus TERTULLIANVM ad Scapulam, ubi haec leguntur: *Daemonem reuincimus et cotidie traducimus, non tantum respuimus, verum et de hominibus expellimus, sicut plurimis notum est. Quin etiam prouocat ad haec signa publicis testibus comprobata*

in

Stillington.
Orig. Sac. l. II.
c. 6.

Tertull. c. 2.

in sqq. Potuisset enim Scapula Caesaris minister in res gestas inquirere. Itaque magna animi fiducia eadem testatur in APOLOGETICO, et plura talia egregia testimonia leguntur apud ORIGENEM, CYPRIANVM, MINVTIVM FELICEM, LACTANTIVM, IVLIVM FIRMICVM, ATHANASIVM, apud quos ipsorum Diabolorum, cedentium Christianis extat confessio, quae tamen ad finem properantes iam praetermittimus.

XXV. Ideo autem Christus cum Apostolis et angelis suis in prima ecclesia corporaliter obsessos liberauit, ut intelligeretur etiam genus humanum a Diabolo spiritualiter obsessum liberaturus; atque hoc ipsum praestitit per doctrinam sanctissimi Euangelii, cuius beneficio aperti sunt oculi gentium, ut se conuerterent ἀπὸ σκοτῆς εἰς φῶς καὶ τῆς ἐξουσίας τοῦ Σατανᾶ ἐπὶ τὸν Θεόν, τῷ λαβεῖν αὐτοὺς ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν, καὶ κληρὸν ἐν τοῖς ἡγιασμένοις, πίσει τῇ εἰς Χριστὸν, ἀ τenebris ad lucem et à potestate Satanae ad Deum, ut remissionem peccatorum, et sortem inter sanctificatos accipiant per fidem, quae est in Christum. Et sane non possumus satis mirari gratiam illam Dei salutarem, quae gentibus illuxit, vimque illam diuini verbi et Spiritus verticordiam, qua effectum est, ut gentes tot diuersae, idololatriae et impietati deuotae ac mancipatae moribus et institutis illis pessimis nuntium miserint, cum antea non solum idololatrae essent, omnia fere tanquam numina colentes, non modo coelestia corpora, ut solem et alia sydera, non Elementa solum sed et lapides, allia, cepas, canes, Crocodilos, serpentes, fues, simias, mustelas, imo morbos, febrem, tussim, scabiem, Mortem, quin tandem Crimina ac Daemones ipsos primario loco, et quo omnis ipsorum cultus collineabat: cum etiam similes horum Deorum suorum cooperti essent omnibus flagitiis πεπληρωμένοι πάσης ἀδικίας, Rom. I. 29.

Tertull. Apologet. c. 23.
Orig. contra Celsum l. III. et VII. Cyprianus libro c. Demetrian. et de idol. van. Minut. Fel. in Octau. p. m. 31. Lact. Inst. l. 2. c. 16. Athanas. ll. cc

Act. XXVI. 18.

πορνεία, πονηρεία, πλεονξία, κακία, μετὶ φθόνου, φόνου, ἔριδος, δόλου, κακοηθείας. Ψιθυρισαὶ, καταλάλοι, θεοσυγεῖς, ὑβρισαὶ, ὑψηφάνοι, ἀλάζονες, ἐφευρεταὶ κακῶν, γονεῦσιν ἀπειθεῖς, ἀσύνητοι, ἀσύνθετοι, ἄσποργοι, ἄσπονδοι, ἀνελεήμονες. *Oppleti omni iniustitia, scortatione, improbitate, auaritia, malitia, pleni inuidia, caede, contentione, dolo, malignitate, susurrone, obtrectatores, Dei osiores, contumeliosi, superbi, gloriosi, inuentores malorum, parentibus immorigeri, desipientes, foedifragi, charitatis expertes, implacabiles, immisericordes*: Fides tamen in Christum, ad quam per Doctrinam Euangelii gentes conuertebantur, corda ita immutabat, ut qui perditissimis ac profligatis moribus prius erant, fierent sancti, et ipsorum vita coelestis. Testis sit ciuitas Corinthiaca, quae ciuitas teste Strabone erat omnibus vitiis atque luxuriae quam

I. Cor. VI. II. maxime dedita. Sed Euangelio ipsis annuntiato et vera fide ab eis recepto, erant abluti, erant sanctificati, erant iustificati in nomine Domini Iesu, et per spiritum Dei nostri. Hinc Patres quoque ad illam efficaciam Doctrinae Christianae, quam in emendandis hominum moribus pessimis exseruit, id quod nulla adhuc philosophia praestare potuerat, saepissime prouocant. Sic TERTULLIANVS l. c. *De vestris semper aestuat carcer, nemo illic Christianus* et ORIGENES non veretur, quod ad bonos mores attinet, Christianorum Ecclesias omnibus reliquis societatibus antepondere. Id quod infensi hostes Christianorum inficias ire non poterant, uti ex epistola Plinii ad Trajanum celebratissima, nec non IULIANI Epistola XLIX. ad Arsacium plus satis constat.

XXVI. Haecenus recensita de Satana ritu fulguris de coelo lapso satis testari possunt. Haec autem victoria Christi de infernali genio reportata insigne complementum habuit temporibus Imperatoris Constantini Magni, quibus Satanus extremum edebat conatum in regno tenebrarum stabilien-

Origenes l. III.
contra Celsum
p. 128.

biliendo, et Ecclesia Christi, quae hactenus magnos in Im-
 perio Romano fecerat progressus, euertenda: praeterquam
 enim quod in paulo antecedente persecutione Diocletiana,
 mancipia sua immani crudelitate in Euangelii confessores
 saeuire instigauerit, vt si fieri potuerit, veritatem in illorum,
 qui eam coluerunt, sanguine suffocaret; superstitionem
 quoque illam, qua ceu Deum se gerebat, varie instaurare,
 atque ei nouas vires, nouumque nitorem addere conatus est.
 Cum enim duae praecipuae Gentilissimi partes fuerint, vanae
 scilicet et absurdae de Deo rebusque diuinis sententiae, atque
 cultus idololatricus, plurima fuere in vtraque parte rece-
 ptissima, a quibus ipsa ratio humana, cum illa ad examen
 reuocaret, necesse habuit abhorrere. Ne igitur ex iis primo
 dubitandi de tota illa vanissima superstitione, qua illaqueati
 fuerunt, ansam vlli arriperent, ac genuinam veritatem in-
 vestigandi, statim ac Euangelii fama in mundo percrebuit,
 viros magnos doctosque excitauit, qui salua eius *αὐτοκρατο-*
ρίᾳ, opiniones de Deo rebusque diuinis spirituales magis at-
 que a recta ratione minus abhorrentes, itemque cultus ce-
 lebrandi rationes minus saltem ineptas ridiculasque iis, quae
 vulgo in vsu fuere, statuerent. In prima operis parte AME-
 LIVS, EVMENIVS, PLOTINVS, PROCLVS, HIEROCLES,
 CELSVS aliiue sedulam ei nauarunt operam. Isti enim
 quamuis idololatriae essent retinentissimi, opiniones tamen
 de Deo sobrias magis, quam Philosophorum vulgus antea
 tradiderat, exposuerunt. In hoc autem conatu illos eius
 veritatis, quam odio habuerunt, beneficio, quae iam sen-
 sim sui radios in hominum mentes immiserat, vfos esse cer-
 tissimum est. Eorum qui cultum nefarium, atque mysteria
 eius sceleratissima fucō delinire sategerunt, principes fuere
 APOLLONIVS, PORPHYRIVS, IAMBlichVS, IVLIANVS,
 LIBANIVS, EVNAPIVS: sed frustranci fuerunt conatus Dra-

coniseiusque angelorum, i. e. Rhetorum, Sophistarum, Magorum, Haruspicum, sacrificulorum, oraculorumque interpretum. MICHAEL CHRISTVS archangelus ille foederis magnus, eiusque Angeli et ministri pii ac fideles contra nitescentes Draconem eiusque angelos debellatos in terram proiecerunt. Id quod in primis contigit, postquam CONSTANTINVS MAGNVS Maxentium, Galerium Maximinum atque Licinum, per quos Draco idololatriam stabilire ac imperium suum tueri moliebatur, feliciter superavit. Hoc ipsum bellum singularem habuit respectum ad victoriam, quae ab Ecclesia reportanda erat de Dracone, et quae Christianis maxima attulit beneficia, et paganismo paravit exitium. Constantinus enim persuasus, ut certa satis constat historiae fide, se victoriam hanc Christo debere Seruatori, cuius signum, Crucem nimirum, ut LACTANTIUS narrat per quietem viderat, huic victoriae tanquam causae antecedenti lubens adscripsit omnia effecta victoriae Christianismi de paganismo, quae hunc casum in viis diuinae prouidentiae notabilem consequuta sunt. Etenim ab eo tempore idololatriae ac cultui Daemonum euertendo animum admouit Constantinus, qua de re testantur Historici, OROSIVS: Primus Constantinus iusto ordine et pio vicem vertit edicto, siquidem statuit citra ullam hominum caedem Paganorum templa claudi. Orosio consentit THEODORITVS; Constantinus, inquit, qui primus pietate imperium ornauit, cum orbem terrarum adhuc insanientem erga simulacrorum cultum videret, ne DAEMONIBVS sacrificaretur, omnino interdixerat. Eorum tamen templa nequaquam destruxerat, sed *occludi praeceperat*. Vix tamen dubitari potest, quin ipsa quoque Numinum fana euerti iusserit, quod testatur EVNAPIVS in Aedesii vita: *Celeberrima templa Constantinus destruxit*.

Lact. de morte Pers. c. 44.

Oros. l. 7. c. 28.

Theodorit. Hist. l. V. c. 21.

Eunap. c. 21.

struxit. EVSEBIVS quoque de hac re in quamplurimis locis testatus est. Quod autem Satanus hac ratione e coe-

lo deiectus fuerit, ipse Constantinus ex sacrarum literarum oraculis satis intellexit, hinc in literis ad EVSEBIVM:

Νυνὶ δὲ τῆς ἐλευθερίας ἀποδοθείσης, καὶ τῷ δράκοντος ἐκείνου ἀπὸ τῆς τῶν κοινῶν διοίκησεως τῷ Θεῷ τῷ μεγάλῳ προνοίᾳ, ἡμετέροι δ' ὑπηρεσίᾳ ἐκδιωχθέντος, ἡγῶμαι καὶ πᾶσι φανερὰν γεγενῆσθαι τὴν θεῖαν δύναμιν. Nunc vero cum libertas restituta sit, et DRACO ILLE providen-

tia quidem Dei maximi, ministerio autem nostro, EXACTVS siue à Reip. administratione summotus, equidem existimo diuinam potentiam omnibus clarissime innotuisse &c.

Quin narrat EVSEBIVS, Constantinum in sublimi quadam tabula ante vestibulum palatii posita, cunctis spectandum proposuisse, salutare quidem signum, capiti suo superpositum; infra vero hostem illum et inimicum generis hu-

mani, qui impiorum tyrannorum opera Ecclesiam Dei oppugnauerat, κατὰ βυθῶ φερόμενον ἐν δράκοντος μορφῇ sub forma

DRACONIS IN PRAECEPS RVENTEM. Quippe, addit, Diuina Oracula in Prophetarum libris, Draconem illum et sinuosum serpentem appellarunt. Quam Constantini pi-

cturam EVSEBIVS l. c. pluribus prosequitur, et alibi Orationem Panegyricam recenset, quae in Ecclesiarum dedicatione recitata fuit; et pari modo LACTANTIUS, IVLIVS FIRMI-

CVS aliique de imperio Diaboli per Constantinum M. destructo mirum in modum exultant. Et filii quidem Constantini vestigia Patris hac ex parte presserunt, id quod

ostendit Lex Constantis anno 341. promulgata Marcellino et Probino Coss. Cesset superstitio; sacrificiorum aboleatur in-

sania. Nam quicumque contra legem Diui Parentis nostri et hanc nostrae mansuetudinis iussionem ausus fuerit sacrificia celebrare, competens in eum vindicta et praesens sententia exeratur, ad hoc ipsum IVLIVS FIRMICVS l. c. eosdem ad-

Euseb. de vita Constant. l. 3.

c. 47. 54. 57. et l. IV. c. 23.

25.

Euseb. de Vita Constant. L. II.

c. 46.

Euseb. de Vita Constant. l. 3.

c. 3.

Euseb. l. X. H. E. c. IV.

Laet. l. VII.

Instit. Div. c. 26. Iul. Firm.

de err. prot. rel. p. m. 27.

Cod. Theod. l. 16. tit. 10.

hortatus est, *Licet adhuc inquit, in quibusdam regionibus idololatriae morientia palpitent membra, tamen in eores est, ut e Christianis omnibus terris pestiferum hoc malum funditus amputetur - Vos nunc Constanti, et Constans, sacratissimi Imperatores et venerandae fidae vestrae imploranda virtus est, &c.* Modicum tantum superest, ut legibus vestris funditus prostratus Diabolus iaceat, ut extinctae idololatriae pereat funesta imago, &c. Quamuis autem IVLIANVS impietatem instaurare et pristini erroris flammam suscitare allaborauerit: Iovinianus tamen rursus idolorum cultum interdixit, et tandem Theodosio imperante iste idolorum cultus, teste ZOSIMO et RVFFINO penitus collapsus est, quorum prior narrat: THEODOSIVM aduersus impios inanum Deorum cultores zelo exarsisse, ac simulacra per omnes vrbes et agros oppugnasse, imo dedisse in mandatis Cynegio praefecto praetorio, cum eum ablegaret in Aegyptum, ut omnibus Numinum religione interdiceret; ac delubra clauderet: qua quidem in re Cynaegium, quod imperatum erat, praestitisse, et templorum per Orientem et vniuersam Aegyptum et ipsam Alexandriam fores occlusisse; sacrificiaque ab omni aevo recepta cum omni patrio cultu submouisse. RVFFINVS autem in specie refert: Serapidis simulacrum et templum dirutum esse. Post occasum autem Serapidis, inquit, quae iam alterius Daemonis stare delubra potuerunt? Parum dixerim, si omnes, quae erant Alexandriae per singulas paene columnas, cuiuscunque Daemonis aediculae insultae, ceciderunt. Sed per cunctas Aegypti vrbes, per castella, per vicos, per omne rus, per ripas fluminis, per eremum quoque, si qua fana vel potius busta reperiri potuerunt, instantia vniuscuiusque Episcopi subruta et ad solum deducta sunt. Sed et illud apud Alexandriam gestum est, quod etiam thoraces Serapidis, qui per singulas

Ruffinus I. II.
c. 23,

gulas quasque domos in parietibus, in ingressibus, in postibus etiam, ac fenestris erant, ita abscissi sunt omnes, ut ne vestigium quidem usquam vel nominis appellatio, aut ipsius aut cuiuslibet alterius Daemonis remaneret; sed pro his crucis Dominicae signum unusquisque in postibus, in ingressibus, in fenestris, in parietibus columnisque depingeret. Vbi haec gesta Religioso principi nuntiata sunt, extentis ad coelum palmis, cum ingenti fertur exultatione dixisse: Gratias Tibi, Christe, quod absque urbis illius magnae pernicietis tam vetustus error extinctus est.

XXVII. Mira haec, quae ex Historiographis huc usque attulimus, potuit Christus summe potens ac iustus efficere: ille in hunc finem apparuit, ut opera Diaboli destrueret, ille est fortissimus Heros, geminae substantiae gigas, ille domum validi Draconis ingressus, victo eo et ad terram alliso, vasa eius domumque diripuit. Ergo victoriae cantu bonorum domus personant: Iouae dextra fortiter facit, Iouae dextra excellens, Iouae dextra fortiter facit. Vicit Leo de tribu Iuda. Egregie hanc exultationem omnium exercituum angelorum hymnos canentium delineat ATHANASIVS, ex quibus pauca tantum haec delibare sufficiat, ἄλλοι δὲ πάλιν γινώσκοντες τὴν διαβόλην τὴν θρασύτητα καὶ τὰς μεγάλας λόχους, καὶ νῦν αὐτὸν ὁρῶντες νεκρὸν, θαυμάζοντες ἔλεγον· πῶς ἐξέπεσεν ἐκ τῆς ἑραινῆς ὁ Εὐσφόρος ὁ πρῶτος ἀναιτέλλων, καὶ πῶς συνετρίβη καὶ συνεθλόσθη πᾶσα ἡ σφύρα πάσης τῆς γῆς, &c. Alii rursus memores violentiae Diaboli, ingentiumque illius insidiarum, eumque nunc iacere extinctum conspicantes, cum admiratione dicunt: Quomodo cecidit e coelo lucifer, qui mane oriebatur: et quomodo contritus et confractus est malleus universae terrae? Exinde clarissime demonstrari potest vera Christi Diuinitas. Quis enim praeter Deum tam stupenda opera, ad quae diuina et omnipotens virtus requir-

Ps. CXVIII.
v. 15.

Athanas. de
pass. et cruce
Domini T. I.
p. 1017.

quirebatur, perficere poterat? Haec quoque Euangelii diuinitatem ac veritatem satis confirmant. Etenim dum Christus praedicat subitam idololatriae ac Diabolicae tyrannidis destructionem, haec sane nunquam ab homine nudo praeuideri aut praedici potuerunt; euerfio imperii Diabolici et idololatriae falsaeque religionis, cuius ipse Diabolus praecipuum obiectum fuerat sub titulis et nominibus fictis falsisque, bone Deus quantum erat opus! Pluribus hoc persecuti sunt, qui de Veritate Religionis Christianae scripserunt, ubi ostendunt, hoc non adeo mirum esse, quod Mahummedis doctrina propagata sit, cum adesset vis terrorque gladii, quo reluctantes subigebat, adesset carnalium voluptatum effraenis licentia, in promptu essent opes: at quod armatus orbis, uti egregie differit PICTETVS *de magno pietatis mysterio*, ab inermibus, infirmis, nullaque potentia aut auctoritate praeditis Apostolis subigatur, et ad Christum adducatur, ringentibus Principibus, Imperatoribus, Oratoribus, Philosophis; quod ipsi philosophi, Oratores, Principes Christo fasces submittant, quod euertantur templa, Daemonibus sacrata ab iis, qui in iis templis quotidie sacra faciebant; quod destruantur idola ab idolorum cultoribus, quod superstitio eradicetur; rideantur Castaliae aquae, fons Colophonius, lebes Thesprotius, tripus Cirrhaeus, Dodonaeum tintinnabulum, quercus Pelasga, Apollo Clarius, Delius &c. aliaque Ethnicis veneranda; quod tot gentes Christum ut verum Numen adorent, relictis suis auitis religionibus, et quod ad Euangelium profitendum, ad calamitosam virtutem, miserasque optimae vitae aerumnas, sine ullo voluptatum illicio, cum praesentissimo rerum omnium sibi gratissimarum damno pellici se patiantur, hic certe digitus Dei est agnoscendus, et diuinam doctrinam esse fatendum.

XXVIII. Quamuis autem imperium atque opera Diaboli a Christo Seruatore omnino destructa esse doceamus: ne-
tquam tamen cum Bekkerianis, atque Hobbesianis, aliisque
adaemonistis existimandum est, nullas amplius dari operatio-
nes Diaboli, vel plane nullos esse Diabolos; quo revera Pseu-
dophilosophia Hobbesiana, omnia extensa et corporea esse
statuens tendit, et hoc modo viam ad Atheismum sternit;
prout SMALCIVS quoque Socinianus in libro de *Diuinitate
Christi*, asserere non dubitat: *eos, qui negant Diabolos esse, Re-
ligionem negare, et Atheos esse. Nam eos, qui negant Diabo-
los esse, facile credimus etiam negaturos Deum, et hunc qui-
dem ad Atheismum gradum esse statuimus.* Sed animus non
est, in praesenti existentiam Diabolorum contra Pseudo-Phi-
losophos recentiores multis demonstrare, inprimis cum tales
non solum Scripturae S. verum etiam omnium seculorum hi-
storiis, vti iam supra diximus, fidem abrogare, et multiplicem
nostrorum temporum experientiam in dubium vocare so-
leant; praeterea quoque iam à Viris Doctissimis quam multis
hoc contra ipsos abunde praestitum fuerit, inter quos iure
merito laudamus Consultissimi Dn. D. CAROLI FRIDE-
RICI ROMANI, Fautoris nostri deuenerandi, luculentum
Schediasma Polemicum, *An dentur spectra, Magi et Sagae?*
Quin potius illud paucis explicare operae pretium fuerit, qua-
lis potestas adhuc Diabolo, post victoriam Christi de eo re-
portatam, supersit. Iam supra ex Apocalypf. c. XII. epinicio, de
Satana e coelo in terram deiecto, inter laetos coelites cantato
haec verba statim subiuncta citauimus: *Vae terrae et maris
incolis, quandoquidem descendit Diabolus ad vos, magno furore
percitus, sciens habere se breue tempus.* Quamuis enim ma-
gnum gaudium in coelo, hoc est inter angelos, quibus cura est
Ecclesiae, et sanctos siue iam consummatos, siue ad consum-
mationem contendentes, quorum *πολίτευμα* est in coelis, ex-

ortum fuerit ob rēgnū Satanae euerſum ac labefactatum, ac breui extirpandam ſuperſtitionem paganam; neutiquam tamen Spiritus S. vult, vt putemus: defunctos iam eſſe homines etiam Chriſtianos, qua parte terram incolunt, omnibus malis et calamitatibus; ſignificat enim, Diabolum poſt ſubverſum paganifmum non deſitutum ferocire, et in humanum genus ſaeuire. Hinc recte VOETIVS in quaestio-

ne: *An Diabolus poſt aduentum Chriſti in carne per ſpectra, ἐνεργήματα, maleficia magica, homines praefertim Chriſtianos infeſtare poſſit, illique certa fide teneantur credere, quod non poſſit?* ad geminum ſtatum fidelium, externum et internum haec refert. Multa, inquit, et molitur, et non parum poteſt contra ſtatum fidelium internum et ſpiritualement, etiam poſt aduentum Chriſti 1. Petr. V. 8. Ephes. IV. 27. et VI. 11. 12. Iac. IV. 7. 1. Cor. VII. 11. et 2. Cor. II. 5. XII. 7. et vel ex ſola ſexta orationis dominicae petitione id conſtat, qua de re non male ſupra nominatus Socinianus Smalcius: *Petit, inquit, Diabolus hominum mentes, quibus ſalutem inuidet; loco veritatis mendacium, et loco virtutis vitia commendat. Commoda, vel voluptates, vel denique vanam gloriam oſtendit, et horum amorem cupiditatemque animis illorum inſtillat.* Porro multa poteſt Satanas quoad ſtatum externum fidelium, ſanitatē ſcilicet, libertatem aliaque fortunae bona, vt famam et poſſeſſiones. Inprimis Eccleſias Noui teſtamenti per haereticos, Anti-Chriſtum, tyrannos et perſecutores, aſidue turbat et turbabit vſque ad finem mundi. Apoc. II. 10. XII. 9, XX. 7. 8. 2. Theſſ. II. 18. Hinc etiam SMALCIVS: *Diabolus excitat tales, qui Chriſtianorum corpora affligunt et perſequuntur, iniurias inferunt, damnis eos afficiunt, vitam denique eis adimunt &c. quin etiam Diaboli opera, caſtigations hominibus Chriſtianis, ſi negligentiores in officio ſint, euenire vel euenire poſſe, nemo etiam vt credo, negabit.* Si enim per Diabolum

Gisbert. Voë.
tius de Magia
P. III. ſel. Diſp.
P. 619.

a III S'A
S III B.S III
a III S'A III
S III B.S III
a III S'A
S III P

bolum tentari homines sanctos certum est; quid mirum eos per eundem Christo volente castigari. Denique per ipsos Diabolos impios punit Christus et funditus delet. Quae ex homine Sociniano ad pudorem omnibus Bekkerianis, in Evangelica Ecclesia hodie cateruatim grassantibus incutiendum, adnotare voluimus. Adeoque VOETIVS recte quaestionem supra allatam negat, errorem popularem appellans, si quis Diabolum, quod ad omnis potentiae suae executionem attinet, exutum esse, saltem contra fideles nihil posse statuatur; et vexationes per spectra, ἐνεργήματα, maleficia magica in fideles quoque cadere adstruit: partim quod contrarii promissio fidelibus sub Novo testamento data non sit: partim quod exempla Hiobi in Veteri, et Pauli II. Cor. XII. 7. in Novo testamento, aliorumque plurium id demonstrent: partim quod in Christum ipsum caput fidelium, Diabolus potestatem habuerit, quod ad vexationem scilicet, non quod ad victoriam, Matth. IX. 5. 8. Ioh. XIV. 30. ac proinde mirum non sit, si quis fidelium similem vexationem experiatur; quamvis simul fateatur VOETIVS: spectra, apparitiones, et externa terriculamenta, corporeasque vexationes extrinsecus, aut intrinsecus intra ipsum corpus, per possessiones et energemata immediate, aut per magorum praestigias et maleficia mediate inferenda, fidelibus, tam sub V. quam N. Test. rarissime, et non nisi extraordinario modo, obtingere: et hanc sortem ac portionem, ut et aliorum insolitorum Dei iudiciorum, esse propriam infidelium: unde etiam inter gentiles, in India Orientali et Occidentali, nec non in plaga septentrionali, quibus lux et gratia Evangelii non affulsi, multo maiorem hac ex parte Satanae adhuc potestatem esse, affatim testantur historiae et itineraria. Ceterum pluribus quoque hanc quaestionem tractat B. RAPPOLTVS noster, quomodo scilicet destructa sint per Christum opera Diaboli, et

D. Rappolt. in
Comment. ad
I. Io. III. 8.

Diabolus tamen efficaciter adhuc inter homines operetur.

XXIX. Nimirum vtrumque verum est, et haec duo facile inter se conciliari possunt. Christus Diabolum vicit, caput Serpentis antiqui contriuit, adeoque opera Diaboli destruxit; sed nunc postulat a nobis, vt virtute sua diuina, per ipsum nobis acquisita, Satanas etiam a nobis vincatur, sub nostris quoque pedibus conteratur, eiusdemque opera in nobis quoque destruantur. Hoc fit, quando praedicatione verbi Diuini ex Deo nascimur, larua Satanae exuta, quae loco imaginis diuinae, ad quam primus homo conditus est, successit, postquam a Deo defecit, ac deceptioni Satanae patulas praebens aures sub potestatem principis tenebrarum redactus est, secundum quam ipsius similis euasit, plenus odii Dei ac proximi, et verae diuinae lucis penitus expers. Quamdiu igitur homo in hoc statu naturali versatur, tamdiu Satanas in ipso habitat, tanquam in templo ac coelo suo, qua de re MACARIUS ita loquitur: ἔπω γεγόναμεν ναὸς Θεῷ, καὶ οἰκητήριον πνεύματος ἁγίου, ἔτι γὰρ ἐσμὲν ναὸς εἰδώλων, καὶ δοχεῖον πνευμάτων πονηρείας, διὰ τὴν ἐπὶ τὰ πάθη ὁρμὴν. *Nondum facti sumus templum Dei, et habitaculum Spiritus S. sumus enim adhuc templum idolorum, et receptaculum spirituum malitiae, propter impetum animae ad affectiones.* Tum in homine obtinet regnum tenebrarum, de quo itidem MACARIVS egregie agit. Tum Satanas hominem regit, excoecat, indurat, ad quaeuis flagitia impellit: id quod Christum figurate indicasse AVGVSTINVS docet, permittendo Daemonibus, vt in suos irrumperent. Tum Diabolus obsidet intellectum hominum, ne videant lumen Euangelii, nec quae ad ipsorum salutem faciunt, salutariter intelligant: tum obsidet eorum voluntatem, vt malis consentiant, appetitum, vt venenatas peccatorum delicias summa cum voluptate desiderent; Obsidet eorum cor ne credant, aures ne verbum Dei cum fructu audiant: oculos ne opus Dei

Macar. P. II.
Hom. 25. p. m.
330.

August. tr. VI.
in Ioh.

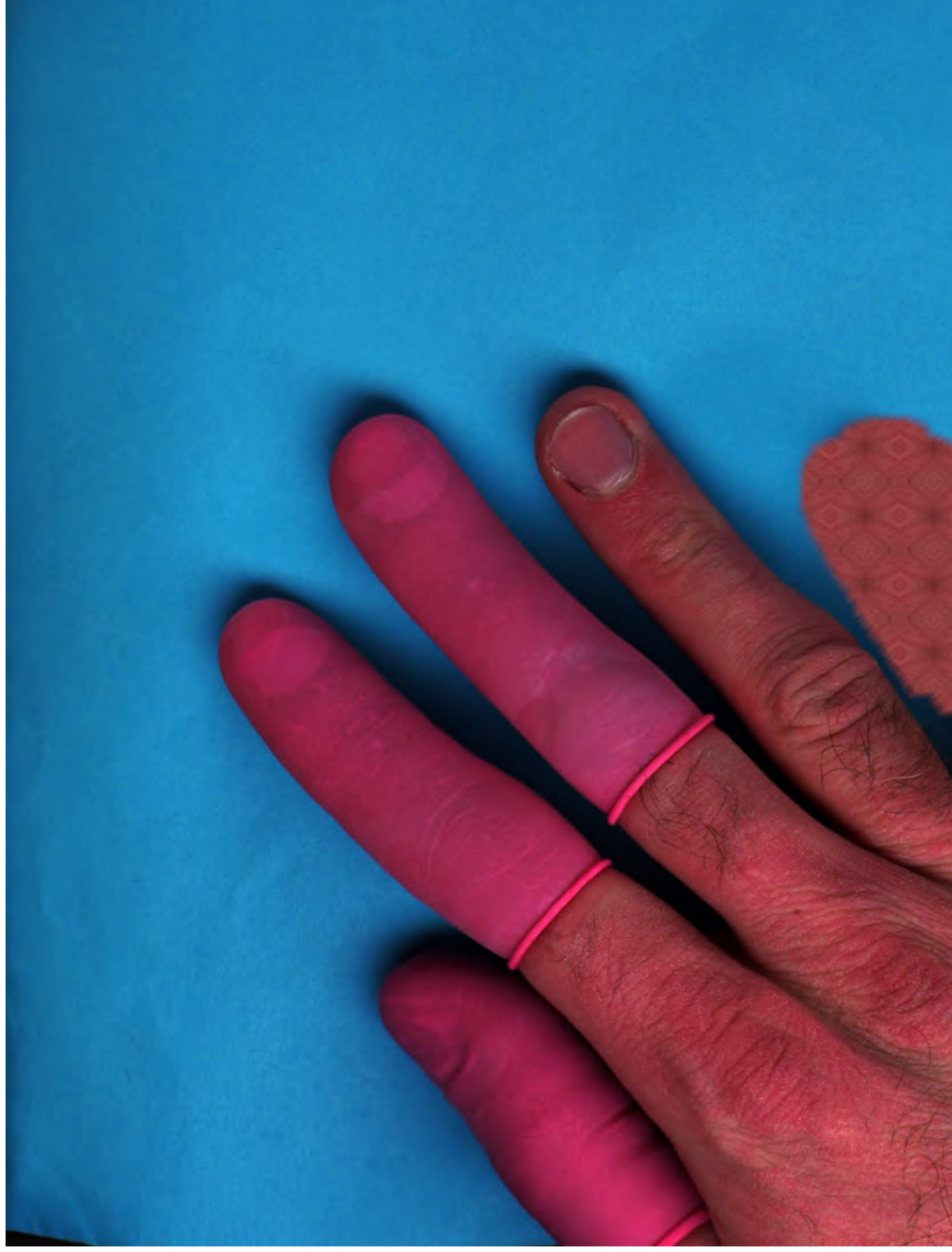
Dei spectent; vocem, ne Deum laudent. Obsidet eorum manus, ne aliquid boni agant, pedes, ne in via iustorum ambulent, totum corpus ne sacrificium Dei fiat. Misera est conditio eorum, qui corporaliter sunt obsessi; sed multo peior illorum, qui spiritualiter a Satana obsidentur. Ista quidem est horribilior, cum in sensus incurrat, haec tamen est grauior et periculosior, iudice GERHARDO. Sed de hac obsessio-
 ne legi meretur B. CHEMNITIVS in Harmonia Euangelica et B. DORSCHAEVS in dissertatione de *horrenda et miserabili Satanae obsessione, eiusdemque ex obsessis expulsiōe*. Gerh. in Isag. p. 620. Chemnit. H.E. c. 65.

XXX. Quando autem sol iustitiae homini affulget, quando dies illucescit, ac lucifer in cordibus oritur, quando oculi hominis aperiuntur per salutarem Dei gratiam, quae in praedicatione Euangelii hominibus offertur: tum liberantur a potestate Diaboli, tum destruuntur in ipsis opera eiusdem, tum diuinus ignis, cor purgans et illuminans, in homine excitatur, de quo iterum legatur MACARIVS, l. c. vbi inter alia: τῷ τοιγαρὲν τὸ πῦρ δαιμόνων ἐστὶ φυγαδευτήριον, καὶ ἀμαρτίας ἀνααιρετικόν, ἀναστάσεως δὲ δύναμις, καὶ ἀθανασίας ἐνέργεια, ψυχῶν ἀγίων φωτισμὸς, καὶ λογικῶν δυνάμεων σύστασις. Hic itaque ignis fugat daemones, tollit peccata, resuscitandi vim habet; hic immortalitatem operatur, sanctas animas illuminat, et facultates rationales firmat. Tum in imaginem Christi transformatur, eiusque similis euadit, miris et animo submissus, et is affectus in ipso deprehenditur, qui fuit et in Christo Iesu, nihil agens per contentionem aut inanem gloriam, sed crucem Christi tollit quotidie, et carnem vna cum libidinibus et cupiditatibus crucifigit, et sobrie, iuste ac pie in hoc mundo viuit. Ita destruuntur opera Diaboli in homine, ita de templo ac coelo suo deturbatur. ὅταν δὲ, inquit ATHANASIVS de *Passione et cruce Domini*, ὡς ὁ Κύριος ὑπομένωμεν ἀδικέμενοι, καὶ τοῖς λοιδορῶσι τὴν ἀνεξικακίαν ἀντιθῶμεν, τοῖς δὲ ἀπειλῶσι τὴν ἀνδρείαν, τῷ δὲ θανάτῳ τὴν ἐλπίδα τῆς ἀθανασίας, πάντως ἐν τέτοις λυπῶμεν τὸν ἐχθρὸν. Athanas. l. c. p. m. 1011.

Athanas. l. c.
p. 1919.

Orig. contra
Cels. l. 6. p.
302.

Θρόν, κακείνος ἐν τῇ τοιαύτῃ πανοπλίᾳ καταπίπτει, ἐν ᾗ καὶ ὁ Παῦ-
λος ἡμᾶς καὶ δοπλίζων φησὶ, ἐνδύσασθαι ἐν πανοπλίᾳ τῆς Θεοῦ, ἵνα
δυνήθητε πρὸς τὰς μεθοδείας τῆς Διαβόλης σῆναι· ἔγω γὰρ καὶ Σω-
τῆρος ὑπομείναντος, γέγονε τὸ· ἐθεώρουν τὸν Σατανᾶν πίπλοντα ἐκ τῆς
ἐρανθῶς ὡς ἀστραπὴν. *Vbi iniuriam, sicuti Dominus fecit, toleramus, et
conuiciatoribus patientiam opponimus, et minantibus impavidum pe-
ctus, et morti spem immortalitatis: prorsus istiusmodi rebus discimus
inimicum, sub istiusmodi ponoplia succumbentem, quo genere
Paulus nos communiens inquit: Induite armaturam Dei, ut possi-
tis resistere Diaboli insidiis. Atque ita ad tolerantiam Domini
illud, quod dixit: Videbam Satanam cadentem de coelo ut fulgur.
Ita fideles ac pii nanciscuntur potestatem calcandi super aspidem
filiscum, et conculcandi leonem ac draconem. Hinc Diabolum non
metuunt nec ullum aduersarium: Πάλαι μὲν γὰρ ὁ Φίς, inquit ἱ-
ATHANASIVS, ἡπάτησε τὴν Ἐυαν, καὶ τῷ φθόνῳ τῆς ἐξουσίας
τὸν κόσμον ἐισήλθεν. ἄρτι δὲ πατεῖται, καὶ θέλων ἀπατᾶν ἀνέξει. ὑπα-
σσω μὲν Σατανᾶ, καὶ πάλαι μὲν ὁ ἀντίδικος ὑμῶν Διαβολὸς ὡς λέων πε-
τεῖ, διψῶν τὴν ἡμετέραν ψυχὴν. ἄρτι δὲ καταπατεῖται σὺν τῷ δράκοντι.
λοιπὸν ὁ Θεὸς ἐν τάχει συντρίψει τὸν Σατανᾶν ὑπὸ τῆς πόδας ὑμῶν.
*Serpens deceperat Evam, et eius invidia mors in orbem venit; nunc au-
tem conculcatur, et volens decipere, audit: Vade retro Satana. Olim
uersarius noster Diabolus, ut leo circuibat, sitiens nostram ani-
mam. Nunc autem cum Dracone conculcatur, ac deinceps breui Dominus
ret Satanam sub pedibus nostris. Quanta haec sit felicitas Christiano-
rum, naturalis homo obtenebratus non intelligit, sed ut aliquo
solatium circumponat, Diaboli, inferni et Dei existentiam negare in
animum inducit, quasi rerum existentia ex ipsius affirmatione
negatione pendeat. Soli autem Christi assēclae sunt, qui metu
mortis et Acherontis vincere norunt. Nam qui cum Deo per Chr-
vniti sunt, in illos Daemones nullam habent potestatem. Διαβεβ-
θα δὲ ἡμεῖς, inquit ORIGENES, καὶ τῇ πείρᾳ παραλαβόντες, ὅτι οἱ
χριστιανισμὸν διὰ τῆς Ἰησοῦ τὸν ἐπὶ πᾶσι θεραπεύοντες Θεόν, καὶ βί-
κατὰ τὸ εὐαγγέλιον αὐτῆς, ταῖς προσταχθείσαις δὲ εὐχαῖς συνεχῶς
θεόντως νυκτὸς καὶ ἡμέρας χρώμενοι, ἥτε μαγείᾳ ἥτε θαιμονί-
σιν ἁλωτοί. Vt igitur nos quoque tantae felicitatis à Christo nobis ac-
quisitae perpetuo compotes simus, obsecremus cum MACARIO l. c.
*Hunc ignem coelestem Daemones fugantem ad nos quoque peruenire, ut
perpetuo in lumine ambulantes nunquam vel tantisper offendamus
lapidem pedes nostros, sed velut luminaria in mundo apparentia, ut
aeternae vitae retineamus, ut bonis diuinis fruantes cum Domino
ta requiescamus, glorificantes Patrem et Filium et Spiritum san-
ctum, cui gloria in secula. AMEN.***

Θρόν, κακεῖνος ἐν τῇ τοιαύτῃ πανοπλίᾳ καταπίπτει, ἐν ᾗ καὶ ὁ Παῦ-
λος ἡμᾶς καθοπλίζων φησι, ἐνδύσασθαι ἐν πανοπλίᾳ τῆς Θεοῦ, ἵνα
δυνηθῇτε πρὸς τὰς μεθοδείας τῆς Διαβόλου σῆναι· ἔγω γὰρ καὶ Σω-
τῆρος ὑπομείναντος, γέγονε τὸ ἐθεώρην τὸν Σατανᾶν πίπτοντα ἐκ τῆς
ἐρανῆ ὡς ἀστραπῆν. *Vbi iniuriam, sicuti Dominus fecit, toleramus, et*

conuiciatoribus patientiam opponimus, et minantibus impavidum pe-
ctus, et morti spem immortalitatis: prorsus istiusmodi rebus discimus
inimicum, sub istiusmodi ponoplia succumbentem, quo genere
Paulus nos communiens inquit: Induite armaturam Dei, ut possi-
tis resistere Diaboli insidiis. Atque ita ad tolerantiam Domini
illud, quod dixit: Videbam Satanam cadentem de coelo ut fulgur.

Ita fideles ac pii nanciscuntur potestatem calcandi super aspidem
filiscum, et conculcandi leonem ac draconem. Hinc Diabolum non
metuunt nec vllum aduersarium: Πάλαι μὲν γὰρ ὁ Φίς, inquit i
ATHANASIVS, ἡπάτησε τὴν Ἐυαν, καὶ τῷ φθόνῳ τῆς Θεοῦ
τὸν κόσμον εἰσῆλθεν. ἄρτι δὲ πατεῖται, καὶ θέλων ἀπατᾶν ἀνέχει. Ὑπα-
σω μὲ Σατανᾶ, καὶ πάλαι μὲν ὁ ἀντίδικος ὑμῶν Διαβολος ὡς λέων πε-
τεῖ, διψῶν τὴν ἡμετέραν ψυχὴν. ἄρτι δὲ καταπατεῖται σὺν τῷ δράκον-
λοιπὸν ὁ Θεὸς ἐν τάχει συντρίψει τὸν Σατανᾶν ὑπὸ τῆς πόδας ὑμῶν.

Serpens deceperat Evam, et eius invidia mors in orbem venit; nunc au-
tem conculcatur, et volens decipere, audit: Vade retro Satana. Olim ad-
uersarius noster Diabolus, ut leo circuibat, sitiens nostram ani-
Nunc autem cum Dracone conculcatur, ac deinceps breui Dominus
ret Satanam sub pedibus nostris. Quanta haec sit felicitas Christiano-
rum, naturalis homo obtenebratus non intelligit, sed ut aliquo
solatium circumponat, Diaboli, inferni et Dei existentiam negare in
animum inducit, quasi rerum existentia ex ipsius affirmatione
negatione pendeat. Soli autem Christi asseclae sunt, qui metu
mortis et Acherontis vincere norunt. Nam qui cum Deo per Chr-
vniti sunt, in illos Daemones nullam habent potestatem. Διαβεβ

θα δὲ ἡμεῖς, inquit ORIGENES, καὶ τῇ πείρᾳ παρὰ λαβόντες, ὅτι οἱ
χριστιανισμὸν διὰ τῆς Ἰησοῦ τὸν ἐπὶ πᾶσι θεραπεύοντες Θεόν, καὶ βί-
κατὰ τὸ εὐαγγέλιον αὐτῆς, ταῖς προσταχθείσαις δὲ εὐχαῖς συνεχῶς
θεόντως νυκτὸς καὶ ἡμέρας χρωμενοί, ἔτε μαγείᾳ ἔτε θαυματοῖς
σὶν ἁλωτοί. Vt igitur nos quoque tantae felicitatis à Christo nobis ac-
quisitae perpetuo compotes simus, obsecremus cum MACARIO L. c.
Hunc ignem coelestem Daemones fugantem ad nos quoque peruenire, ut
perpetuo in lumine ambulantes nunquam vel tantisper offendamus ad
lapidem pedes nostros, sed velut luminaria in mundo apparentia, ut
aeternae vitae retineamus, ut bonis diuinis fruantes cum Domino
ta requiescamus, glorificantes Patrem et Filium et Spiritum san-
ctum, cui gloria in secula. AMEN.

Athanas. l. c.
p. 1919.

Orig. contra
Cels. l. 6. p.
302.

Olearius, Georg Philipp,

Diss. theol. de Satana fulguris ritu lapso de coelo, ad Luc. X, 18

Lipsia 1724

4 Diss. 2315#Beibd.22

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10833655-1

VD18 10351361-004